

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 545 de l'11/4 al 24/4 de 2022 2,5 €

Destapem Blackstone

Seguim el rastre dels 5.550 habitatges que posseeix a Catalunya un dels fons d'inversió més grans del món, la seva praxi especulativa i com pressiona les inquilines

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Maties Lorente i Eloi Latorre
Miralls
Gemma Garcia i Giuseppe Savino | miralls@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | opinio@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Tere Alberó | cruilla@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
Fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Maria Conill i Patricia Cornellana | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Maties Lorente i Eloi Latorre | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
David Bou, Gemma Garcia i Jesús Rodríguez
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuels@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.
- MITJANS COL-LABORADORS:**
El Setembre, La Rella, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentaria i AralInfo
- CONTACTES:**
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat
- PORTADA:** Victor Serri i Pau Fabregat

SUMARI

A FONS

4-11

Blackstone, a cara descoberta
Resseguim el rastre dels 5.550 habitatges que posseeix a Catalunya el principal tenidor de pisos de lloguer de l'Estat espanyol. Aquest fons d'inversió amb seu a Nova York practica sistemàticament l'estratègia de no renovar contractes. Per Gemma Garcia amb fotos de Victor Serri i infografies de Pau Fabregat.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Rafael Poch-de-Feliu
Adrián Crespo analitza amb l'excorresponsal del diari *La Vanguardia* a l'URSS i Rússia analitza les claus del conflicte armat a Ucraïna i el paper que hi juguen actors com la Xina, els Estats Units i l'OTAN. Amb fotografies de Miquel Muñoz.

IMPRESSIONS

16-18

Són útils els sindicats clàssics
Amb les veus de membres de Sindillar i de la CGT. Il·lustració de Maria Conill.

Alcarràs, més enllà dels cinemes
Xavier Garcia repassa els projectes d'alta tensió que amenacen el municipi. Il·lustració d'Anna Gran.

CRUÏLLA

19-21

Pedagogia popular 2.0
Als Països Catalans emergeixen nombrosos projectes formatius adreçats a fer front a necessitats d'àmbits precaritzats i a empoderar l'activisme social, inspirats en les pedagogies obreres. Un reportatge de Vicent Almela i Guille Larios.

RODA EL MÓN

22-26

Més guerres, més fam
L'impacte del conflicte ucraïnès a altres escenaris inestables. Per Nacho Ibáñez.

Males pràctiques estudiantils a Itàlia
Protesta pels accidents laborals mortals d'alumnes. Per Alessandro Stoppoloni.

EXPRESSIONS

27-31

Identitats emmascarades
Eloi Latorre repassa la història de l'ocultació de la identitat, amb referents que vinculen realitat i ficció.

Les brases
Un relat de Gemma Jordà Ferrer, il·lustrat per Mimi Isasmendi.

INDIRECTA

32

Conversa amb Analía Kalinec
Àlex Romaguera ha parlat amb la filla d'un torturador i homicida de la dictadura argentina, per saber com va reaccionar quan va esbrinar el paper del seu pare i com va suposar un trencament personal i familiar. Ara, ajuda persones en situacions similars.

RICARD NOVELLA: El diumenge 3 d'abril, coincidint amb el Dia Mundial de la Salut, centenars de persones es van manifestar a Barcelona, seguint una convocatòria de la campanya "Salut, drets, acció" per reclamar més inversió en sanitat i un sistema assistencial 100% públic. La concentració. Va culminar a plaça Catalunya, on van confluïr dues columnes.

Comunitat Directacoop

Al ventre de la fera immobiliària

Irene Selvaggi

Una periodista i un fotògraf donen el tret de sortida. El febrer del 2022 un petit equip de la DIRECTA engegava #DestapemBlackstone, la investigació sobre un dels fons d'inversió més grans del món, propietari de milers d'habitatges a Catalunya.

Aconseguir les dades no és fàcil. Blackstone té poder i amaga les seves activitats a Catalunya sota un extens entramat societari. L'equip de la DIRECTA s'amplia per poder investigar, a poc a poc, tretze empreses diferents i els rastres de les rendes de les famílies que viuen sota els seus sostres. Vuit d'aquestes tretze empreses tenen immobles a Catalunya i totes operen per a Blackstone.

Però la investigació encara va més enllà i l'equip creix més. Dissenyadors perfilen mapes interactius per localitzar, municipi a municipi, totes les propietats de Blackstone. El llistat d'habitatges,

magatzems, garatges, locals comercials, oficines i immobles industrials i agraris és inacabable. L'imperi de Blackstone s'escampa per més de 300 municipis del territori català i afecta milers i milers de famílies. L'equip de la DIRECTA s'acosta i visita, també, diverses persones afectades per la pressió immobiliària sota la mà invisible de Blackstone i en recull els testimonis.

Tota aquesta investigació s'ha fet amb rigor i amb total llibertat editorial, dues de les màximes del periodisme de la DIRECTA. Hi han treballat braç a braç de més de dotze professionals, s'hi ha dedicat més de 250 hores de feina i la despesa global d'aquesta investigació ha estat de més de 3.500 euros. Aquest és el cost real de denunciar una societat com Blackstone i el cost real de fer periodisme independent. Per molts anys més de periodisme, dona o subscriu-te accedint a directa.cat.

/ VICTOR SERRI

/ VICTOR SERRI

El seu patrimoni immobiliari s'estén per més de 300 municipis de Catalunya, des de ciutats com Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, Lleida o Sabadell, passant per localitats com Arbúcies, Pineda de Mar, Cambrils o Mora d'Ebre. Pel cap baix, acumula 5.550 habitatges de tota mena: xalets, pisos o cases unifamiliars. Si els poséssim l'un al costat de l'altre, ocuparien l'equivalent a 79 camps de futbol o la meitat del barri del Raval de Barcelona: 561.203 metres quadrats. Per mitjà d'una minuciosa investigació, la DIRECTA ha pogut accedir per primera vegada a les entranyes de l'*imperi residencial* a Catalunya de Blackstone, un dels fons d'inversió més importants del món, que és també el propietari d'habitatges de lloguer més gran al conjunt de l'Estat espanyol. Segons ha confirmat

aquest mitjà de fons del grup, controla 20.000 actius d'aquesta tipologia a l'Estat espanyol, mentre que CaixaBank ha assegurat que en té 19.000. Blackstone ha declinat respondre altres preguntes sobre l'estratègia inversora, la seva relació amb les inquilines i les polítiques públiques d'habitatge.

Als contractes de lloguer hi figuren empreses que alhora compten amb altres filials com Budmac Investments o Testa Residencial i, en molts casos, la interlocutora és la gestora Anticipa, però entre línies sempre s'hi ha de llegir Blackstone. Budmac II acapara 1.815 habitatges; Budmac I, 811; Inversiones Inmobiliarias Limara, 935; Lanusei Investments, 701; Testa Residencial, 487; Treamen Investments II, 65; Aliseda, 733 i Angol Investments, 3. Aquestes són les principals societats immobiliàries mitjançant les quals Blackstone distribueix els seus actius residencials de lloguer i venda a Catalunya, perquè de cinc firmes més vinculades al fons rastrejades per la DIRECTA -Hispania Activos Inmobiliarios,

Euripo Properties, Fidere, Albirana Properties i Aulida Properties- no consta que tinguin habitatges a Catalunya en data d'abril de 2022.

Les dades revelen que les rendes de milers de famílies catalanes que paguen un lloguer a Blackstone acaben viatjant a través d'una xarxa gegantina de societats fins a arribar al número 345 de Park Avenue, la Quarta Avinguda de Nova York, on es transformen en dividends i acaben repartint-se entre inversionistes de tot el món. Una part de la xarxa societària espanyola s'articula des del madrileny passeig de la Castellana, però a Catalunya, tot i que també disposa de mercantils radicades al número 11 de Travessera de Gràcia a Barcelona, la nau de Blackstone es tripula des del Prat de Llobregat: les empreses sota la seva òrbita s'allotgen en diverses plantes d'un edifici sense cap logotip identificatiu situat al carrer del Roure, al polígon industrial Mas Mateu. En els òrgans d'administració de la majoria de societats hi apareixen dos noms: Jean-Christophe Dubois i

EL FONS VOLTOR QUE ACAPARA MÉS HABITATGES

Blackstone és el tenidor que controla, per mitjà d'una teranyina de societats filials, més pisos de lloguer a l'Estat espanyol. A Catalunya en concentra 5.550, el 73% dels quals estan buits segons el registre de la Generalitat

Gemma Garcia Fàbrega

A través d'una xarxa de societats, les rendes de milers de famílies catalanes viatgen a un despatx de Nova York

Als contractes figuren filials com Budmac, Limara o Testa i l'interlocutor habitual és la gestora Anticipa

Jean-François Emmanuel Bossy, que ocupen, cada un, vora una seixantena de càrrecs en companyies espanyoles dedicades a la gestió de fons d'inversió, segons dades del registre mercantil.

El valor cadastral del conjunt d'habitatges assoleix els 308 milions d'euros, però, si es pren com a referència el valor mitjà del metre quadrat a Catalunya (2.265 euros, segons el càlcul del Col·legi d'agents de la propietat immobiliària de Barcelona) el valor residencial de Blackstone s'enfila fins a 1.271.124.795 euros. Per dimensionar-ho: la xifra representa més del doble del pressupost municipal per al 2022 de les ciutats de Tarragona, Lleida i Girona, que juntes sumen 496,1 milions d'euros.

Municipi per municipi, Barcelona lidera la llista d'actius residencials sota l'òrbita del fons d'inversió, amb 891 habitatges i en segona posició sobresurt l'Hospitalet de Llobregat, amb 496. Les dues ciutats juntes allotgen el 25% de tota la cartera catalana de Blackstone. Completen les primeres posicions, per sobre del centenar de pisos, Badalona (329),

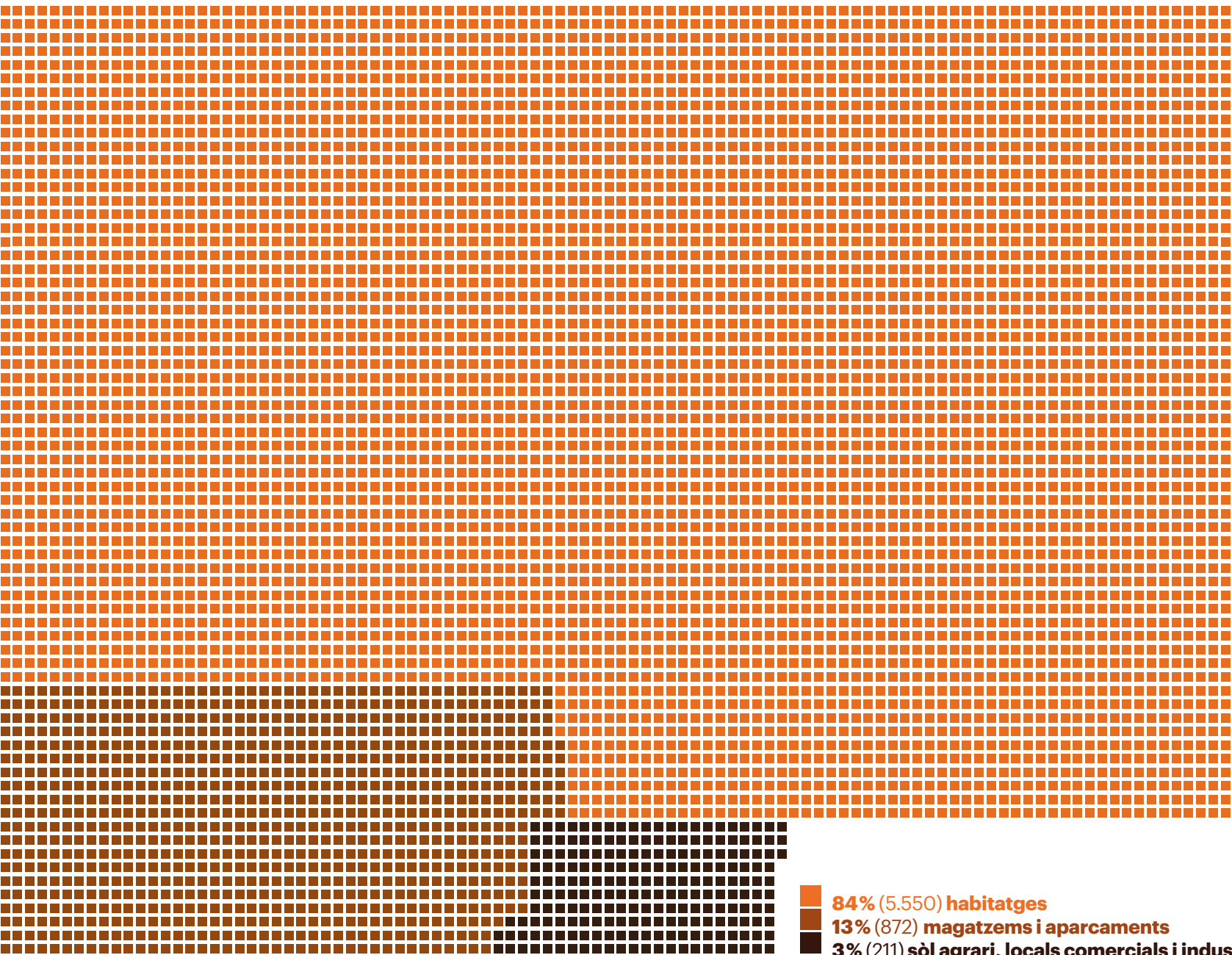
Sabadell (231), Terrassa (230), Granollers (193), Santa Coloma de Gramenet (190), Mataró (150), i Cornellà de Llobregat i Lleida, amb 120 cadascuna.

Pisos dispersos i blocs sencers

A banda dels 5.550 habitatges, dins de les carteres de les firmes amb actius de Blackstone a Catalunya resseguides per la DIRECTA, també s'hi troben 872 magatzems i aparcaments, així com 211 actius més entre locals comercials, oficines, terrenys agraris i, excepcionalment, immobles industrials i sòl sense edificar o construccions ruïnoses. En total, 6.633 propietats.

Des del seu aterratge a l'Estat espanyol l'any 2013, amb l'adquisició de 1.860 unitats d'habitatges de protecció oficial de lloguer a Madrid, el grup Blackstone ha comprat milers d'actius immobiliaris. Unes operacions en què habitualment es beneficia de grans descomptes respecte al preu de mercat, tant amb la Sareb com amb entitats bancàries beneficiades directament pel rescat »

Blackstone acumula 6.633 propietats a Catalunya

/ GEMMA GARCIA
PAU FABREGAT

» públic del sistema financer, com Catalunya Banc (absorbit pel BBVA), el mateix BBVA, el Banc Popular (absorbit pel Santander), CaixaBank i el Banc Sabadell. L'economista Alejandro Inurrieta, expresident de la Societat Pública del Lloguer espanyola, xifra la rebaixa habitual del valor de compra en fins al 60 % del preu de mercat, un percentatge que atorga un elevat marge de benefici. Avui, molts d'aquells immobles que va adquirir el fons estatunidenc s'ofereixen al mercat de lloguer mitjançant les seves plataformes -com Testa Homes, Alquiloovers o Aliseda- o es venen per mitjà de diferents portals com Idealista.

La cartografia immobiliària de la inversora és irregular. Mentre atresora pisos disseminats pel territori, també en concentra de forma especial en alguns immobles concrets: 41 habitatges d'obra nova al carrer d'Albert Porqueras de Lleida, dinou en un bloc del carrer de Sant Jaume de Granollers, una trentena a l'avinguda Diagonal (al barri de Provençals del Poblenou, a Barcelona), una altra trentena al carrer Clavell de l'Aldea, una vintena al carrer d'Anna Tugas de Badalona, tres plantes al carrer de la Barceloneta d'Alcarràs o tres més al carrer Nou de Sant Antoni d'Olot. Entre les finques amb més valor cadastral sota la seva possessió, que

coincideixen amb les més grans, hi ha dos edificis a Sant Cugat del Vallès, situats al carrer de Josep Tarradellas i al carrer de Josep Irla.

La negativa de renovació com a estratègia

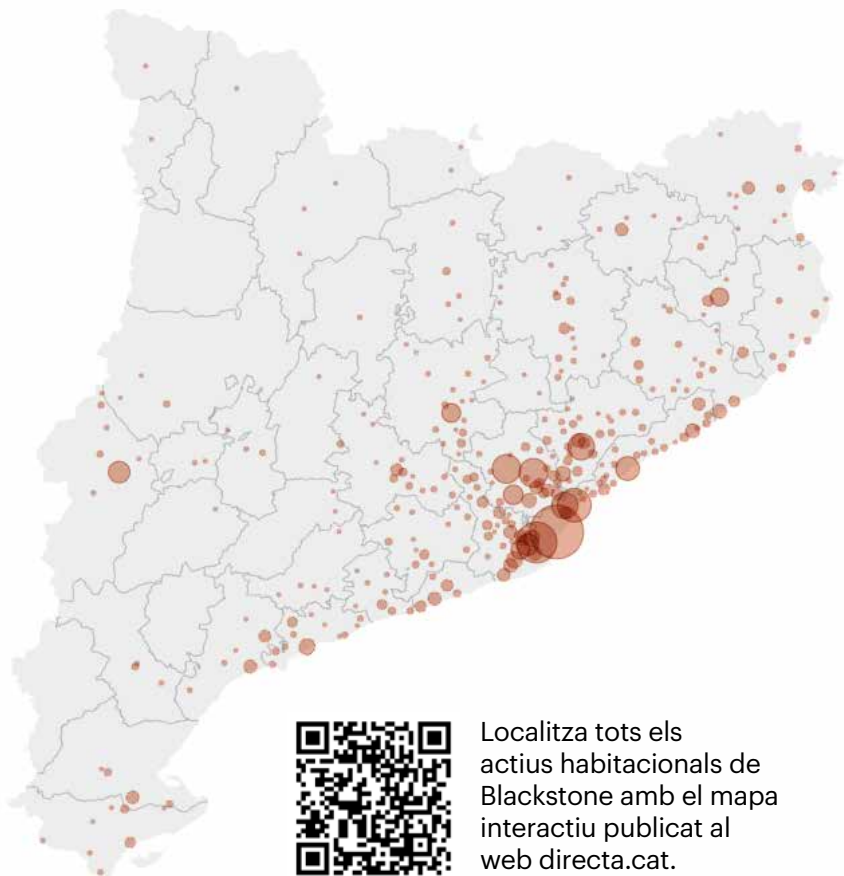
Al voltant del fons inversor novaiorquès hi orbita una constel·lació d'empreses i localitzacions geogràfiques, però el Sindicat de Llogateres denuncia que totes apliquen un mateix patró: Blackstone no vol renovar contractes de lloguer. De fet, el novembre de 2021, el fons de capital risc ja va anunciar la venda de 3.100 propietats que estan en el mercat de lloguer, titulades per la societat Albirana, tot indicant que en la majoria ja no hi havia inquilines. Un mes després, va arribar l'hora de vendre els 1.882 actius d'Euripo Properties, adquirides al BBVA i el Banc Santander. En efecte, la DIRECTA ha pogut comprovar que avui dia, Albirana i Euripo, com a mínim a Catalunya, ja no tenen habitatges.

L'economista Alejandro Inurrieta insisteix que la vocació de Blackstone no és la de ser arrendador, sinó tancar operacions de compravenda en situacions favorables: "Normalment, es queda els immobles un parell d'anys per a llogar i després els ven". El modus operandi descrit quadra amb el que estipula la llei de regulació de les socimis

Alguns actius es concentren en blocs concrets: 41 a Lleida, una trentena a Barcelona o una vintena a Badalona

si s'espren al màxim. Les socimis són societats anònimes d'inversió d'actius per llogar cotitzades a la borsa: algunes de les societats del grup tenen aquesta configuració mercantil, com Testa Residencial o Fidere, i també altres que s'han anat buidant pel que fa a actius, com Euripo Properties, Albirana o Corona Patrimonial. Anomenades "sicav del totxo", aquests vehicles d'inversió gau-

Distribució territorial de les propietats

Localitza tots els actius habitatges de Blackstone amb el mapa interactiu publicat al web directa.cat.

deixen d'una exempció en l'impost de societats i els immobles de la seva titularitat només han d'estar obligatòriament en la cartera de lloguer de la companyia un mínim de tres anys.

Així i tot, mentre els actius reposen en el règim de lloguer, la investigadora especialitzada en habitatge Melissa García-Lamarca recorda que es fa un gran negoci especulatiu: "A més dels beneficis fiscals, el que van comprar per quatre cèntims els dona un ingrés regular i, amb aquest flux de diners, tenen la possibilitat de crear títols financers per vendre'ls al mercat secundari i guanyar encara més". En un estudi que va dur a terme fa cinc anys sobre els pisos de Blackstone a la ciutat de Barcelona, García-Lamarca va comprovar que la tendència de la inversora era cobrar un 35 % per damunt del preu mitjà de cada barri.

Aquesta estratègia podria explicar el fet que en el registre de l'Agència Catalana de l'Habitatge de pisos buits o sense títol habilitant, n'hi constin 4.036 inscrits per les tretze societats consultades per la DIRECTA, que representen el 73 % dels actius residencials rastrejats en aquesta investigació. En alguns municipis apareixen més immobles buits que en propietat, un desquadrament que podria tenir el seu origen en el fet que les dades d'aquest registre de la Generalitat no estarien actualitzades amb les darreres operacions de venda del gran propietari. Sigui com sigui, Inurrieta emfasitza que sovint "prefereixen mantenir un habitatge buit, encara que aparentment no els reporti res, perquè si hi introdueixen inquilins tenen un problema: han de llogar per set anys, segons la llei vigent, i és més difícil vendre a grans inversors".

Amb el màxim benefici per bandera, Blackstone ha criticat qualsevol mesura encaminada a regular el preu dels lloguers o allargar la durada dels contractes, a través de Claudio Boada o Eduardo

Un multimilionari pròxim a Trump al capdavant

Schwarz significa negre en alemany, mentre que *peter* vol dir pedra en llatí. En anglès, la unió de les dues paraules forma Blackstone i remet als fundadors. Peter Peterson i Stephen Allen Schwarzman van abandonar els seus càrrecs executius al banc Lehman Brothers -la fallida del qual el 2008 va arrossegar l'economia capitalista a un crac mundial sense precedents des del 1929- per fundar el que s'ha convertit en un dels fons d'inversió amb més volum de negoci del món. Mentre que Peterson es va retirar el 2007, Schwarzman continua a la sala de màquines, com a president i director executiu de la inversora.

Situat en la posició 37a del rànquing de persones multimilionàries del món elaborat per la revista *Forbes*,

el capità de Blackstone amassa una fortuna de 33.406 milions d'euros segons aquesta publicació. Ha estat un dels aliats més destacats de Donald Trump a Wall Street. El 2020, segons la Comissió Electoral Federal (FEC) dels Estats Units, Schwarzman va donar tres milions de dòlars a America First Action, un lobby polític favorable a Trump, a més d'altres aportacions econòmiques a diverses causes republicanes.

Per mitjà de donacions, el seu nom també ha quedat gravat en diverses institucions: una sala del Metropolitan Museum de Nova York, un centre estudiantil a la Universitat Yale, la seu de la biblioteca pública novaïorquesa o, fins i tot, un centre educatiu a la Biblioteca Nacional d'Israel a Jerusalem. ●

Dues filials de Blackstone són fundadores del lobby de propietaris Asval, que presideix l'excalcalde Joan Clos

Mendiluce, president i conseller delegat -respectivament- d'Anticipa, la principal filial del grup a l'Estat espanyol. A més, des del març de 2020, sis mesos abans que s'aprovés la llei de regulació dels lloguers catalana -anul·lada fa poc pel Tribunal Constitucional-, exerceix la seva pressió per mitjà de l'Associació de Propietaris d'Habitatge en Lloguer (Asval). Dues filials de Blackstone, Testa

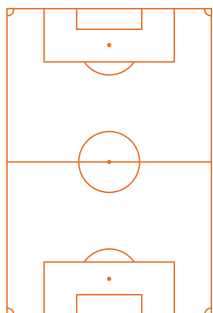
Homes i Albirana, van formar part en aquesta data del reduït grup fundador d'aquest lobby de la patronal immobiliària que presideix l'excalcalde de Barcelona i exministre d'Indústria espanyol, Joan Clos.

Fa poc, Asval s'ha expressat amb contundència contra la llei d'habitatge espanyola -en l'actualitat, en fase de discussió d'esmenes al Congrés- argumentant que "vulnera la Constitució espanyola, atempta contra el dret a la propietat privada i fomenta l'economia submergida en el mercat del lloguer". Oscar Blanco, membre del Sindicat de Llogateres, recorda que la feina de lobby també s'ha palesat "amb amenaces de retirar milers de pisos del mercat de lloguer per condicionar les mesures que es desenvolupin".

Coordinar les afectades

Per al moviment pel dret a l'habitatge a Catalunya i per al conjunt dels Països Catalans, Blackstone és un vell conegut. Els darrers set anys s'han organitzat accions coordinades internacionalment »

La superfície construïda dels 5.550 habitatges suma **561.203 m²**

79 camps de futbol

La meitat del barri barceloní del Raval

» contra el fons voltor, com la campanya “Kill Blackstone”, per denunciar la situació de les llogateres. Blanco reconeix que entre el 2019 i el 2021 es van poder resoldre, “amb estira-i-arroses”, alguns conflictes amb llogateres, però denuncia que després l’actitud del gran tenidor va canviar: “Van deixar-nos sense interlocutor durant mesos i ens van dir que no renovarien els contractes de ningú perquè volien vendre”. Arran d’aquest gir, el Sindicat de Llogateres, amb la Plataforma d’Afectades per la Hipoteca (PAH), Raval Rebel i el Sindicat d’Habitatge de Gràcia -tots amb casos de Blackstone- s’estan coordinant per tirar endavant una campanya que ja ha arrencat amb un porta a porta i una bustiada per coordinar inquilines afectades.

El Sindicat de Llogateres manté vint processos de negociació oberts amb Blackstone. Només a Barcelona la PAH en compta una desena i Raval Rebel, sis, tot i que els diversos col·lectius afirmen tenir constància que hi ha moltes més afectades i fan una crida a l’organització. Entre altres, els darrers mesos, s’ha ajornat el quart intent de desnonament d’un habitatge de Budmac, on viu una família amb tres criatures a Mataró (el Maresme); el Grup d’Habitatge de Sants (Barcelona) n’ha aturat un de Lanusei a Barcelona, i la PAHC Baix Montseny n’ha evitat un altre d’Aliseda a Santa Maria de Palautordera (el Vallès Oriental).

Alguns casos, com el d’Ala Muntean, s’arrosseguen d’una dació en pagament i expliquen com el fons d’inversió estatunidenc va començar a treure profit de la crisi immobiliària a l’Estat. Igual que les de tantes altres famílies, la casa de Muntean, el seu marit i el seu fill va passar a les mans de Blackstone quan, l’any 2015, el fons va comprar les hipoteques “tòxiques” de Catalunya Banc per tan sols 3.598,4 milions d’euros (el Fons de Reestructuració Ordenada Bancària va aportar els 524,9 milions restants de l’operació). Per dimensionar aquesta jugada mestra: Blackstone només va desemborsar 88.000 euros per cada un dels 41.000 actius que sostenien els crèdits.

La família de Muntean, que viu a Gavà (el Baix Llobregat), havia signat un préstec hipotecari amb Catalunya Caixa l’any 2006, farcit de clàusules abusives, els pagaments del qual es van multiplicar. Forçada a acceptar una dació en pagament, va aconseguir signar un contracte de lloguer amb

l’entitat bancària el 2014 de 390 euros al mes, però, quan l’estratègia de negoci de Budmac va caure’ls al damunt: el lloguer que pagaven va incrementar-se fins als 850 euros mensuals, un import que no podien pagar. Finalment, Blackstone s’ha avingut a pactar un lloguer social, tal com estipula la llei en cas de vulnerabilitat, però contradient-la alhora, ja que pretén que la família vagi a viure a un altre pis que, segons Muntean, està en un estat “deplorable” amb “les rajoles caigudes, humitats, sense pany...”.

A més de contractes de lloguer que no es volen renovar, siguin socials o subjectes a la llei d’arrendaments urbans (LAU), també hi ha persones que estan okupant pisos de Blackstone i voldrien regularitzar la seva situació. Des de Raval Rebel,

d’exclusió residencial”, estableix que s’ha d’oferir una proposta de lloguer social durant set anys en cas d’okupacions que s’hagin produït abans de l’1 de juny de 2021.

Tant Raval Rebel com Acció Raval han denunciat en reiterades ocasions la “passivitat amb la qual actuen els grans fons voltor propietaris de narcopisos”, com Blackstone, en contrast amb com ho fan quan qui ocupa els immobles són famílies vulnerables. Budmac, precisament, va denunciar dos joves migrants que havien entrat a viure en un pis del número 14 del carrer de Vistalegre, després de “permetre” que l’immoble fes la funció de narcopís durant quatre anys, segons s’assegura des dels col·lectius activistes del barri. Les afectades per Blackstone, lamenta Blanco, són un número i se senten “ignorades i maltractades”. Per això els col·lectius proposen una taula de negociació i asseguruen que no permetran “cap expulsió ni condicions abusives”.

Alerta de les Nacions Unides

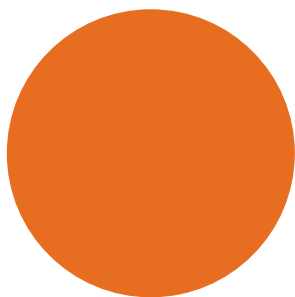
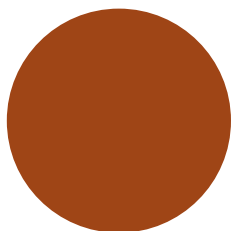
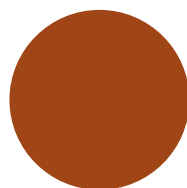
La crítica a l’actitud del fons estatunidenc no és patrimoni del moviment pel dret a l’habitatge, sinó que fins i tot l’Organització de les Nacions Unides l’ha expressat. En un seguit de cartes dirigides a Blackstone el 2019, Leilani Farha, que era relatora especial pel dret a un habitatge digne, va acusar-lo de dur a terme “desallotjaments agressius” i de tirar endavant un model de negoci que “està expulsant de les seves llars persones d’ingressos baixos i cada vegada més persones d’ingressos mitjans”.

El pronunciament de l’ONU posava una atenció especial sobre Invitations Homes, subsidiària de Blackstone als EUA, a qui acusava “d’imposar recàrrecs per reparacions menors de manteniments” o “sancions per endarreriments en el lloguer de cent dòlars, inclús si només feien un minut tard”. És gràcies a Invitation Homes que Blackstone va convertir-se en el gran arrendador de cases unifamiliars als Estats Units, explica Sofia Lopez, directora de la campanya d’habitatge de l’organització estatunidenca Action Center on Race and the Economy (ACRE).

El 2012, quan la firma de capital risc s’apropava a l’Estat espanyol, va veure un nínxol de mercat en les cases unifamiliars embargades arran de la crisi: fer-hi reformes i llogar-les a preus elevats. És

El 2019, la relatora d’habitatge digne de l’ONU va denunciar els “desallotjaments agressius” del grup

Anna Moreno explica que, a més d’un cas provinent d’una hipoteca, s’està batallant per regularitzar cinc famílies vulnerables sense títol habilitant: “Vam començar els contactes amb Budmac el novembre de 2019, però els seus serveis jurídics no han deixat de fer la seva feina: obrir procediments judicials”. Així i tot, fins ara, quan s’apropava la data de llançament, el suspèien. La vigència de la moratòria de desnonaments hi ha ajudat, però a més, el 3 de març es va aprovar a Catalunya la llei d’emergència en l’àmbit de l’habitatge (1/2022), que, a part d’obligar els grans tenidors a renovar els contractes de lloguer social -“sempre que s’acrediti que continuen complint els requisits

1.271 M€**Valor de mercat
dels habitatges
de Blackstone
a Catalunya****770 M€****Pressupost de
la Generalitat
en habitatge
per al 2022****496 M€****Pressupostos
municipals sumats
de Girona, Lleida i
Tarragona el 2022**

el que Brett Christophers, professor de l'Institut d'Habitatge i Investigació Urbana de la Universitat d'Uppsala (Suècia), descriu com "identificar i tancar la bretxa de renda". És a dir, buscar localitzacions amb potencial on comprar immobles, arreglar-los i després poder llogar-los o vendre'ls a un preu molt superior. Per aconseguir-ho, les ciutats devastades per la crisi eren un terreny idoni. Després de desprendre's d'Invitations Homes el 2019, Blackstone va tornar a entrar en el negoci del lloguer invertint en les agències Tricone i Home Partners of America.

Sofia Lopez afegeix que l'inversor també ha posat l'urpa en l'habitatge privat a preu assequible. A canvi d'invertir en la construcció d'un promotor privat sense ànim de lucre o d'organitzacions benèfiques, les firmes inversores obtenen deduccions fiscals atractives durant deu anys. Blackstone -que compta amb 678 edificis a preu assequible repartits per 46 estats dels EUA, segons el diari britànic *Financial Times*- està immers en algunes disputes legals sobre la propietat dels immobles i les inquilines temen que els canviïn les condicions, explica Lopez. Per al fons d'inversió, conclou aquesta activista, "la deducció d'impostos derivada de l'habitatge assequible 'és molt lucrativa' i els genera 'una bona imatge pública'".

El fil de les exempcions fiscals

Estirar el fil de qualsevol de les empreses que es reparteixen els actius immobiliaris de Blackstone a Catalunya implica anar a parar a Luxemburg, les illes Caiman o a l'estat nord-americà de Delaware. Malgrat estar exclosos de la llista de territoris con-

"Estudien els règims fiscals i juguen amb les deduccions de cada país", remarca l'economista Alejandro Inurrieta

siderats paradisos fiscals per la Unió Europea, tots ofereixen una tributació nul·la o molt baixa, de la qual s'aprofiten diversos vehicles d'inversió d'on pegen algunes de les filials catalanes propietàries d'habitatges: BREP Europe IV, BREP Investment 8 o BREP Investment 9 (des de les illes Caiman) i Tropic Investment des de Luxemburg, per exemple.

L'economista Alejandro Inurrieta descriu la complexa estructura societària de Blackstone: "Vol tenir una xarxa tan àmplia com sigui possible per generar la plusvàlua més gran possible i per això estudien molt bé els règims fiscals i juguen amb les deduccions de cada país. A més, prenen mesures comptables per rebaixar grans beneficis o declarar pèrdues, traspasant capital, i generar així dividends pràcticament lliures d'impostos". El resultat: el 2021, el fons d'inversió es vantava d'haver anotat uns beneficis nets de 5.247 milions d'euros i de comptar amb actius immobiliaris arreu del món valorats en 252.000 milions d'euros. ●

Qui inverteix en el gegant inversor?

Encapçalada per la gestora de fons The Vanguard Group, la llista d'inversors de la matriu del grup, Blackstone Inc., arriba fins als 2.290. Majoritàriament, provenen dels Estats Units, el Canadà, Austràlia, el Regne Unit, l'Estat francès i Alemanya, tot i que també apareixen societats i bancs espanyols, com Banc Santander, BBVA, Ibercaja o Bankinter. Segons la base de dades Refinitiv Eikon, amb data de 15 de febrer de 2022, la majoria són altres fons d'inversió i assessores financeres, però també bancs i societats fiduciàries, fons de pensions, asseguradores, empreses de recerca de mercats i fons sobirans del Canadà i Corea del Sud. Entre els fons de pensions -fins a 42-, n'hi ha de treballadors públics dels estats de Nova York, Virgínia, Wisconsin, Ohio, Oregon, Arizona o Illinois; també de professorat de Califòrnia, Texas o Ontario i alguns de Suècia.

Diverses grans fortunes, la majoria sota control d'alts càrrecs de Blackstone, també es queden una part del pastís, com Hamilton E. James, Jonathan D. Gray, Rochelle B. Lazarus o Jim Breyer. Altres accionistes han tingut responsabilitats polítiques, com Brian Mulroney, que va ser primer ministre del Canadà; Kelly Ayotte, exsenadora republicana per l'estat de New Hampshire o Reginald Brown, exassessor especial del president George W. Bush.

QUÈ ÉS EN REALITAT EL

FEIXISME?DE **KALLE JOHANSSON**
I **LENA BERGGREN**,
PROFESSORA D'HISTÒRIA
DE LA UNIVERSITAT D'UMEAUN CÒMIC INFORMATIU IMPRESCINDIBLE PER CONÈIXER I COMPRENDRE ELS
ORÍGENS DEL FEIXISME I PREVENIR LES SEVES RAMIFICACIONS EN EL PRESENT68 p.,
21 X 22 cm,
15 €**TakaTuka**

WWW.TAKATUKA.CAT

Veïnes sota pressió

Gemma Garcia

Fotografies: Victor Serri

“Ha sigut una guerra constant, no es volien fer càrrec dels desperfectes”

Un matí de l'estiu de 2020, Anaïs Picó era a casa amb les seves dues filles menors quan, de sobte, va sentir un soroll molt fort. El sostre del menjador s'havia abonyegat i els cables elèctrics cruïen. Després de trucar insistentment a la gestora de Blackstone, Anticipa, va decidir sortir de l'immoble: “tenia por que caigués i així va ser”. El sostre del menjador es va desplomar i va malmetre tot el mobiliari. No feia ni dos anys que vivia com a llogatera al pis propietat de Budmac Investments al barri de Sant Martí de Provençals, a Barcelona, i des del principi havia topat amb desperfectes: “la placa del sostre estava oberta, el timbre no funcionava, la porta s'havia de reparar o el termo de l'aigua estava trencat”.

A banda d'arreglar el menjador, Picó reclamava que assumissin els desperfectes i revisessin tot el sostre del pis que estava esquerdat. Però només va aconseguir llargues sessions telefòniques donant voltes de departament a departament. “Ha sigut una guerra constant, no es volien fer càrrec de res”, denuncia. Es va haver d'endeutar per tornar a moblar la sala i encara no ha estat compensada.

Ara, a més, es troba fora de contracte. El juny de 2021, va rebre un burofax amb el qual la propietat li comunicava que el 18 de desembre no li renovarien el lloguer i li oferien la possibilitat de comprar el pis. L'“oferta”, exclama Picó, era “una bogeria”: 256.000 euros per un pis de 64 metres quadrats. Teòricament, li han renovat automàticament un any més, però no ha rebut cap comunicació formal al respecte i no està pagant la quota de 890 euros al mes. Amb uns ingressos de 1.200 mensuals, després de separar-se, Anticipa li ha dit que estan revisant la seva documentació per veure si poden concedir-li un contracte de lloguer assequible.

“No van renovar-nos el lloguer assequible i ens van deixar de cobrar”

Rosa Tena i Daniel Medina van hipotecar-se l'any 2001 amb Catalunya Caixa i, el 2018, quan van anar a les oficines de l'entitat perquè feia temps que no podien fer front a la mensualitat, els van donar per única resposta el número de telèfon de la nova propietat: Budmac Investments. Aquesta societat de Blackstone va oferir-los una dació en pagament: que entreguessin les claus i en un mes abandonessin el que havia estat casa seva al Prat de Llobregat durant gairebé disset anys.

“No podíem marxar, amb una filla menor d'edat i una altra amb una discapacitat visual del 77%”, explica Rosa Tena, i van batallar fins a aconseguir un contracte de lloguer bonificat de tres anys. En comptes de pagar 700 euros, n'han estat pagant 500 al mes. Medina era autònom i ara està empleat a mitja jornada en una empresa de tancaments d'alumini i Tena fa un mes que treballa unes hores en un menjador escolar; entre tots dos, ingressen 1.200 euros mensuals. “Vam pagar sempre. Si haviem de menjar sopa d'arròs, ho fèiem”, reconeix Medina. Però, després d'obtenir una pròrroga per la pandèmia el 2021, la propietat no va voler renovar el contracte i van deixar de cobrar-los les mensualitats. Amb el suport del Sindicat de Llogateres van negociar i Budmac ha ofert un contracte assequible per mitjà d'una cessió a la fundació Habitat 3, però “la diferència de preu l'assumeix l'administració pública”, denuncien. Encara no han firmat perquè consideren que hi ha clàusules discutibles. També es plantegen poder firmar un contracte de set anys directament amb Blackstone, tal com estipula la llei, però ja els han deixat clar que hauria de ser en un altre lloc. “Per la nostra filla, que ja coneix la zona i s'hi desenvolupa bé, seria un cop psicològic. La reubicació és inacceptable”, sentència Medina.

Procediments judicials, negatives de renovació de contractes o manca de manteniment als pisos són algunes de les situacions que pateixen famílies que viuen en propietats controlades per l'entramat societari de Blackstone

“Em van oferir diners per marxar i em van denunciar per okupació”

Fatima no vol fer públic el seu cognom ni sortir a fotografies per evitar que la seva família al Marroc s'assabenti de la situació en què es troba. Fa més d'un any que okupa un pis propietat de Budmac Investments II al carrer de la Paloma del barri del Raval de Barcelona amb el seu fill menor d'edat. Feia temps que l'habitatge estava buit i més d'un any que malvivía rellogant una habitació molt petita per més de 400 euros en un immoble amb onze persones i on, de vegades, es traficava amb drogues.

“He buscat algun pis de lloguer, però no són accessibles. A més del preu, em demanen una nòmina que no tinc”, lamenta Fatima. La seva situació administrativa irregular l'obliga a treballar en negre i l'imposa una barrera en l'accés a un habitatge. Avui dia, treballa sense nòmina netejant pisos turístics i ingressa uns 600 euros cada mes: “Podria pagar un lloguer social adaptat a la meua realitat econòmica”, insisteix.

Quan només feia quinze dies que estava okupant el pis, es va presentar un home al domicili, en representació de la propietat, i li va oferir diners perquè marxés, però Fatima de seguida va posar sobre la taula la voluntat d'acordar un lloguer social. Poc després, va arribar una denúncia. El desnonament estava previst el 8 de febrer de 2021, però l'okupant va aconseguir ajornar-lo per la moratòria motivada per la pandèmia. L'empresa propietària va rebutjar signar un lloguer assequible amb ella a causa de la seva situació administrativa i li va exigir una entitat del tercer sector com a intermediària. Ha costat, però Fatima assegura que amb Raval Rebel ha trobat una fundació disposada a fer-ho, però ara és Budmac qui no respon: “No tenim notícies i visc en una situació d'incertesa”, es lamenta.

“Ens van concedir una pròrroga amb un increment del 33 %”

A la plaça d'Europa de l'Hospitalet de Llobregat s'enliren tres edificis mastodòntics, un al costat de l'altre. Lorena Ferrer, amb dues amigues, viu en un dels 99 pisos que té cada bloc. Els primers anys pagaven el lloguer al BBVA, però el 2017 l'empresa filial de Blackstone Testa Residencial Socimi va passar a ser-ne la propietària. Tot i que el venciment del contracte estava previst per al 7 de febrer de 2018, la propietat va concedir una primera pròrroga d'un any però amb un increment de lloguer de 862 euros al mes a 1.150, una pujada del 33%.

Després d'una altra prolongació i un contracte d'un any en plena pandèmia, Ferrer explica que el mes de desembre, Testa va enviar-los un correu amb el qual comunicava que el mes de febrer haurien de marxar: “Vam respondre que volíem continuar vivint en aquest pis, però ens van contestar que la seva intenció era no renovar a ningú”. Aquesta veïna de l'Hospitalet explica que els documents que els volien fer signar feien constar que eren elles les que no volien continuar i per això, es van negar a fer-ho. Gràcies al porta a porta del Sindicat de Llogateres, Ferrer i les seves companyes s'han sumat a la campanya per una negociació col·lectiva amb el fons d'inversió i, de moment, han aconseguit una pròrroga de sis mesos però amb un nou increment, fins als 1.243 euros. Desconeixen quants pisos té Testa a l'edifici, però afirmen que el porter els ha explicat que hi ha altres famílies a les quals no estan renovant. Han arribat a transmetre que estan disposades a traslladar-se a un altre pis de Testa per la zona o a pagar una mica més, però han obtingut una negativa per resposta: “No donen cap opció a negociar i la comunicació és unidireccional”, lamenta Ferrer.

Rafael Poch,

periodista

“Cal fugir del conte de Hollywood de què el motiu de tot plegat és la maldat de Putin”

Text: Adrián Crespo
Fotografia: Miquel Muñoz

Rafael Poch-de-Feliu (Barcelona, 1956) va ser durant 35 anys corresponsal del diari *La Vanguardia* a l'URSS i a Rússia (1988-2002) i a la Xina (2002-2008). També ho va ser a Berlín, abans i després de la caiguda del mur. Ha escrit a bastament sobre la Rússia de Vladímir Putin. També sobre la fi de la Unió Soviètica, a *La gran transición* (Editorial Crítica, 2003), que ha estat traduït al rus, al xinès i al portuguès. Avui, tal com ell mateix es defineix al seu bloc, és professor de relacions internacionals a la UNED i agricultor. Analitzem amb ell l'escenari a l'est d'Europa i el seu impacte global, arran del conflicte armat a Ucraïna. L'entrevista es va dur a terme el 22 de març, abans que comencessin les trobades entre Kíiv i Moscou a Istanbul.

Explicar la invasió d'Ucraïna és justificar-la?

A risc de ser acusat de còmplice en un ambient de crides al linxament, cal establir les circumstàncies del que ha passat a Ucraïna. Manuel Valls, després dels atemptats al Bataclan, deia que buscar una explicació ja és justificar una mica els terroristes. Això és una barbaritat que equival a carregar-se la llustració. Hem d'estar per sobre d'això. Qualsevol persona que raona és algú que intenta comprendre, així que, per molt dramàtiques que siguin les condicions, cal continuar amb aquesta actitud. El contrari és entrar en una lògica militar. Sempre que hi ha una guerra que ens afecta, hi ha una crida a tancar files. S'intenta simplificar i mobilitzar la població contra l'adversari.

Com veus aquest debat dins de l'esquerra?

El debat principal s'ha produït al voltant de l'enviament d'armes. Si ho mires de forma superficial, l'agressió d'una potència imperial contra un país més feble, una agressió que viola la Carta de les Nacions Unides, provoca la nostra indignació natural. No hi ha res més legítim que ajudar. Però això ho podem dir tu i jo. Què passa amb els estats? Amb quin propòsit envien armes? Els Estats Units són una potència pacifista o és la gran potència que en els darrers trenta anys ha generat 38 milions de desplaçats i 3,1 milions de morts, directes i indirectes, en l'arc que va de l'Afganistan a Líbia passant per l'Iraq, Síria i el Iemen? Envien armes per millorar la sobirania d'Ucraïna? O volen perllongar la guerra fins a l'últim ucraïnès per convertir el conflicte en un desastre per a la població russa? Crec que és més aviat això segon. Per tant, l'enviament d'armes, sobretot quan hi ha l'alternativa d'una negociació, és incompatible amb una ideologia d'esquerres.

Com es pressiona per forçar una negociació? Amb mesures econòmiques?

El 17 de desembre, Rússia va exposar en un document les seves exigències de seguretat. Però no

era una cosa improvisada, sinó el que demanen des de fa trenta anys, des que es va tancar en fals la guerra freda. Aquestes exigències es van presentar d'una forma molt maximalista perquè van anar acompanyades de cent mil soldats davant la frontera ucraïnesa. Així i tot, no se'ls va fer gens de cas. I era un programa de màxims, però negociable. El secretari d'estat dels EUA, Anthony Blinken, va suggerir que es podien negociar aspectes secundaris, però en cap cas la neutralitat d'Ucraïna ni la retirada d'infraestructures militars de la frontera. I encara menys la retirada de l'OTAN a les posicions prèvies a 1997. Potser la retirada militar de Romania i Polònia haurien estat suficients perquè Moscou es rentés la cara. La pregunta és si de debò volen negociar o si, per contra, volen un Afganistan eslaui que dessagni Rússia, independentment del cost.

Llavors, creus que Putin volia la negociació, al desembre?

Crec que sí, que els russos volen el que diuen voler. Que voldrien trencar l'OTAN? Clar, els encantaria un altre ordre de seguretat europeu. Els agradarien moltes coses, però el que pretenien en aquest cas era el que hi havia escrit i, com dic, no era una improvisació, sinó que comença fa anys, quan l'OTAN s'expandeix cap a l'est.

D'acord, però al capdavant hi ha uns pobles sobirans que podien demanar entrar a l'aliança, no?

Vejam, a l'OTAN no entra qui vol sinó qui l'OTAN vol que hi entri. Això està a l'article 10 del tractat de l'aliança. A la cimera a Bucarest, l'any 2008, els EUA aconseguiren incloure una crida a Ucraïna perquè s'incorpori al tractat militar. Però què volien els ucraïnesos? Es va fer una enquesta que deia que només un 20% volia ingressar a l'OTAN. Un 37% preferia una aliança amb Rússia i un altre 30% preferia un estatus de neutralitat. Que, per cert, era el que hi havia a la Constitució del país fins al 2014. Per altra banda, sí, tota nació sobirana té dret a ingressar a l'organisme que vulgui, però

és que en aquesta situació no parlem de drets, sinó d'una cosa molt més seriosa. Sempre dic que Cuba, l'any 1962, tenia tot el dret a desplegar míssils soviètics al seu territori després de la invasió de la badia de Cochinos, però és que no es tractava d'això. Si la portem a l'absurd, aquesta lògica del dret hauria acabat en una tercera guerra mundial.

De fet, quin sentit tenia l'OTAN al segle XXI amb una Rússia gairebé sotmesa?

L'OTAN va deixar de tenir sentit quan es va dissoldre el Pacte de Varsòvia. Es podria haver transformat? Per què no es va fer? Per la senzilla raó que l'OTAN, com deia el general De Gaulle, és l'instrument dels EUA per a mantenir el seu poder polític i militar a Europa. Per tant, cal que continuï existint. Per això, cal demostrar que hi ha amenaces militars contra Europa. I la millor manera d'aconseguir-ho és provocant-les. Les ampliacions de l'OTAN han creat les tensions que fan necessària la seva pròpia existència. És així de senzill. El novembre de 1990 se signava a París el tractat de l'OSCE [l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa], que defensava una seguretat continental integrada, on la seguretat d'uns no posava en perill la dels altres. Però només un any després, la cimera de l'OTAN del 1991 a Roma va traïr aquest acord i va concloure que els canvis a l'URSS no afectaven la seva raó de ser. Al revés. Al llarg dels anys noranta es posen les bases de la seva ampliació. Mentrestant, Rússia s'anava posant cada cop més nerviosa. Però era feble i no podia respondre: recordem que el 1994, dos mil guerrers txetxens van batre l'exèrcit

Enviar armes, quan hi ha l'alternativa de negociar, és incompatible amb l'ideologia d'esquerres

Les ampliacions de l'OTAN han creat les tensions que justifiquen la necessitat de la seva existència

rus a Grozni. Llavors ningú no es podia prendre seriosament el seu poder.

Quines relacions té Rússia amb el seu entorn? Podem parlar de voluntat imperial?

Aquesta és una altra de les raons del conflicte. Cal entendre les dificultats que ha tingut el règim rus

per integrar l'entorn postsoviètic. Per què la majoria d'antigues repúbliques de l'URSS tenen por de Rússia? Ha gestionat molt malament les seves relacions: ha fet servir sempre una ideologia nacional russa com a ciment per a aglutinar l'entorn. Això és útil de portes endins, però és completament contraproduent de portes enfora, perquè les noves repúbliques independents ja no són socialistes sinó que imposen també la seva narrativa nacional. Ja va passar amb l'imperi rus, al qual anomenaven "la presó dels pobles", i va fer fallida, entre altres coses, per les contradiccions nacionals. Una de les genialitats històriques dels bolxevics va ser conservar l'imperi rus amb una ideologia diferent del nacionalisme: amb l'internacionalisme i el socialisme. Les nacionalitats de l'imperi veien més garanties en la federació soviètica. Un cop dissolta l'URSS, Putin sembla que es reclami hereu, no ja de l'herència soviètica, sinó de l'imperi. Això no funcionarà, perquè fa un segle ja no va funcionar. El cas d'Ucraïna és doblement significatiu perquè és filla gran de l'imperi. Amb 45 milions d'habitants, és la república més gran i, a més, culturalment, és gairebé com Rússia. Una dificultat afegida és la natura autocràtica del mateix règim rus. Qualsevol societat civil que a l'entorn postsoviètic aspiri a una vida més lliure i econòmicament més pròspera no es voldrà reflectir en aquest mirall. Perquè el seu sistema és el que és: eleccions manipulades, oposició maltractada, sistema econòmic ineficaç, etcètera. Posats a parlar d'il·lusions, els agradaria més el model suec. Tot això fa molt difícil que Rússia s'hi imposi.

Què hi ha dels prorussos a Ucraïna?

La societat ucraïnesa està dividida *grosso modo* entre un occident camperol que ve de l'imperi austrohongarès i un orient industrial molt més proper a Rússia des de tots els punts de vista. De fet, històricament, era una de les regions més industrials de Rússia i va ser cedida a Ucraïna pels bolxevics, per donar esperit obrer a aquell gran univers camperol que era el conjunt d'Ucraïna. En aquesta zona sempre han guanyat els partits més russòfils. Malgrat tot, la tendència era que aquesta russofilia s'anés ucraïnitzant cada cop més. Per una banda, perquè el mateix estatisme d'Ucraïna ho afavoria. També per això que dèiem del mirall occidental. Però sobretot pel mal exemple que Rússia donava constantment. Això ja era clar el 2014. A Ucraïna oriental, la població russòfona estava molt en contra del Maidan, però això no volia dir que estiguessin disposats a renunciar a Ucraïna i incorporar-se a Rússia. I menys encara a aquesta Rússia. Després de la invasió militar, amb totes aquestes barbaritats que veiem, aquesta divisòria no desapareix, però enforteix la idea nacional ucraïnesa. Des d'aquest punt de vista, la invasió ha estat molt inconvenient per a Moscou.

Què diu la societat russa de tot plegat? Com de fort és Putin i què pot passar, si tenim en compte les sancions?

Fa molt que no vaig a Rússia, però hi ha algunes coses evidents. Una, que Putin va restablir un ordre elemental al país, després d'una dècada dels noranta desastrosa. Parlem d'un col·lapse demogràfic de mig milió d'habitants. També econòmic: una caiguda del nivell de vida extraordinària. I una humiliació nacional terrible. Putin, ajudat pels preus del petroli, va restablir tot això, va fer inversions, es va fer càrrec de la soci-

etat. Per primera vegada en molts anys es deixava de viure pitjor que abans. Després de la crisi de 2008 van conèixer una dècada d'estancament i el prestigi de Putin va caure. La recuperació de Crimea el 2014 el va fer pujar de nou. Què passa ara? Crec que hi ha una minoria liberal molt en contra de la guerra, a les grans ciutats sobretot. Tanmateix, després hi ha una gran part de la població que creu en l'argumentari de l'amenaça militar existencial a Rússia, de l'ampliació de l'OTAN, de la massacre als russòfils al Donbass, de les sancions que reben "no pel que fem sinó pel que som". L'última enquesta que he llegit, d'un institut més aviat desfavorable a Putin, parla d'un 71% de suport al president i un 85% a les forces armades. Però en una guerra tot això és molt volàtil. L'altra qüestió, si tenim en compte que les sancions han congelat els capitals del Banc Central i la possibilitat de comerciar, són les transformacions que pot haver-hi al govern. Hipotèticament, es pot fer més social. Si els oligarques ja no poden endur-se els capitals a paradisos fiscals, no tenen més remei que invertir a Rússia. El capitalisme rus, que és un capitalisme a la manera occidental, enfocat al rendisme, potser es transforma en un capitalisme més semblant al xinès, industrial, amb inversions en infraestructures que d'alguna forma beneficiïn la població. I si el règim, simplement, fes fallida? Per què seria substituït? Per alguna cosa millor que Putin? Això és un somni infantil, perquè qualsevol dirigent rus es trobarà amb l'OTAN a la frontera i Rússia és el que és des de fa mil anys. Cal fugir del conte de Hollywood de què el motiu de tot plegat és la maldat de Putin. Empènyer Rússia cap a una fallida o una guerra civil és molt perillós, perquè és una potència nuclear.

“

La Ucraïna russòfona estava contra el Maidan, però això no vol dir voler formar part de Rússia

Empenyer Rússia a una fallida o una guerra civil és molt perillós perquè és una potència nuclear

I a Occident això no s'entén?

Sí i no. Els que s'han encarregat de la política militar i d'aliances en els darrers trenta anys no semblen haver-ho entès, però hi ha un munt d'experts americans que han alertat de tot plegat. Parlo de George Kennan, un dels ideòlegs de la guerra freda. De Kissinger. De William J. Burns, exambaixador

a Rússia i actual cap de la CIA. Tots ells advertien que l'ampliació de l'OTAN era una bestialitat, que Ucraïna havia de ser neutral. En paral·lel, Europa està en mans dels dirigents més incompetents des de 1945 en qüestions estratègiques. Un exemple: l'any 2013 hi ha una negociació entre la Unió Europea i el govern ucraïnès sobre un possible acord comercial. Al president Ianukóvitx l'interessava molt, però el 40% del comerç del país estava amb Rússia, de manera que va proposar un acord a tres bandes. A Moscou això li semblava bé, però la UE, Merkel i Durao Barroso, van dir que no: o amb nosaltres només o res.

Tu també coneixes bé la Xina. Quin és el paper d'aquesta potència en el conflicte? Veus dos blocs a curt termini?

Crec que dependrà molt de l'evolució militar. A Rússia li pot sortir o malament o molt malament. Si li surt malament, l'actitud de la Xina serà una. Si li surt molt malament, una altra. Però és que la Xina s'hi juga molt, en tot això. Els EUA estan demanant a la Xina que hi intervingui, però el que li està dient és "ajuda'ns contra el teu amic perquè després puguem ocupar-nos de tu". És així de clar. Segons la seva posició oficial, la Xina està en contra de la violació de la integritat de la sobirania d'una nació, i al mateix temps crida l'OTAN a què reflexioni sobre si l'ampliació ha contribuït a la pau i la seguretat. Em sembla una posició molt raonable. Però ells també fan altres càlculs. No poden no saber que si Rússia es trenca les dents a Ucraïna, els vindrà a sobre una allau de pressions econòmiques i militars. Si perden el soci del nord, la potència occidental refermada després de la victòria a Ucraïna es dirigirà contra ells. ●

Els sindicats laborals transversa

Cap a un sindicalisme feminista i antiracista

Karina Fulladosa-Leal, Norma Falconi, Ramona Fernández i Manuela Fernández Bocco

Article elaborat de forma col·lectiva pel Sindicat Sindillar / Sindihogar

És sabut que l'organització sindical ha estat fonamental per reivindicar els drets de la classe treballadora. Ningú pot sostenir el contrari. No obstant això, a aquest enunciat li falta precisió: de quina *organització sindical* estem parlant? Qui integra aquest grup relativament abstracte que anomenem la classe treballadora?

Històricament, les persones que exercim activitats feminitzades, com és el cas del treball de la llar, la neteja i les cures, hem estat excloses de la classe obrera com a concepte estructurat sobre la base d'un individu abstracte i universalitzat que es correspon amb un home que treballa de manera remunerada en l'esfera pública. Aquests debats no són contemporanis, sinó que hi ha una llarga bibliografia respecte a la desavinença entre el moviment obrer i el moviment feminista i respecte a com les lluites de les dones sempre han estat un problema de segona per a la classe treballadora hegemònica. Si a això li sumem que existeix una clara divisió, ja no sols sexual sinó racial del treball, els debats que hem de tenir com a classe treballadora i com a organitzacions sindicals s'han d'actualitzar encara més.

Les treballadores de la llar hem trucat moltes portes, però no hem obtingut respostes per part dels sindicats tradicionals. Aquests han desestimat -i, per què no dir-ho, moltes vegades deslegitimats els nostres interessos com a treballadores, per no encaixar amb l'estereotip desitjat, per estar duent a terme una labor percebuda com de menor importància, per estar en l'economia submergida i per no tenir papers. Els mateixos fonaments dels sindicats tradicionals ens exclouen, perquè els seus fonaments han estat construïts considerant les situacions, interessos i necessitats que afecten només una part de la població.

Ja ho han dit les teòriques i activistes feministes, i nosaltres ho anem sostenint des de fa més de deu anys, quan va néixer Sindillar: el treball de cures ha estat la condició de possibilitat de l'existència de l'esfera pública. Les teories marxistes tradicionals s'han oblidat de contar la meitat de la història:

cuidar la vida és fonamental per a l'existència del sistema capitalista. Les dones, i sobretot les dones pobres i racialitzades, hem hagut de carregar amb tot aquest treball de manera gratuïta, invisibilitzada i sense cap mena de reciprocitat.

Encara avui, després de tants anys de reivindicació feminista, els sindicats hegemònics no han sabut llegir la meitat de la història oculta. La prova més clara del seu fracàs amb relació als sectors feminitzats i racialitzats, és el fet que les dones hem hagut de crear el nostre propi espai d'organització sindical. Des dels marges ens hem unit per resoldre de manera autònoma el que no aconseguim a través dels sindicats ja constituïts. Però la transformació ha estat encara més profunda: nosaltres hem sabut veure la importància de transcendir les demandes clàssiques sindicals per treballar també per una millora en les nostres condicions de vida. Els espais d'autocura i de cures col·lectives són centrals en el nostre quefer sindical i la lluita pels papers per a totes i tots forma part de les nostres demandes com a treballadores.

Des d'aquest lloc, sostenim la urgència de la revisió feminista i antiracista de les bases sindicals clàssiques. En aquest sentit, els sindicats de dones migrades hem vingut a trencar el pacte patriarcal i colonial que encara sembla existir en aquest àmbit, demostrant que la lluita sindical pot canviar cap a maneres més àmplies, justes i democràtiques de fer. ●

/ MARIA C

trast

Is clàssics han quedat obsolets?

Diguem-ne sindicalisme de classe

Juan Ignacio Alonso i Pedro Ortiz
Afiliats a CGT Barcelona

Per contestar a aquesta pregunta, en primer lloc, hem de suposar que quan es parla de sindicats laborals, el concepte “transversal” es refereix al que abans era comú denominar “sindicats de classe”. El matís té la seva importància. De fet, en la nostra opinió, la mateixa qüestió plantejada conté la resposta i al seu torn planteja una qüestió de summa importància. En quin moment i per què el concepte de *transversal* va substituir o va marginar el concepte de *classe*? Al seu torn, les reflexions al voltant d'aquesta qüestió, massa extenses per a ser contestades en l'espai de què disposem, ens portarien a una altra pregunta. A quins interessos acaba servint l'ús d'aquest concepte, tan popular entre alguns projectes polítics i socials que s'impulsen en els nostres dies? I és que fa l'efecte que qualsevol persona pot definir-se amb orgull en algun dels múltiples projectes definits com a *transversals*.

En aquest context, a la pregunta plantejada hem de respondre que l'antagonisme entre el concepte de *transversalitat* -tal com s'entén avui dia per la majoria de la societat- i el de **classe*, seria una de les causes -no l'única, per descomptat- del declivi, d'algunes de les organitzacions de classe, les més conegudes i institucionalitzades, a l'hora de manifestar la seva influència en l'esdevenir de les transformacions socials i laborals.

Un sindicat, per definició, és una associació de treballadores i treballadors que s'uneixen per a defensar els seus interessos en l'àmbit

laboral. Però si ens quedéssim amb això, ens limitariem a una associació corporativista que només busca una millora de les condicions laborals per a la seva afiliació, sense res més. Per això nosaltres estem afiliats i militem en un sindicat que per definició considerem de classe, anarcosindicalista, federalista i autogestionari, en suma, que busca una transformació social i una alternativa al depredador i destructiu sistema capitalista.

En el nostre cas, optem per CGT en entendre que el sindicat, partint de la seva ideologia, ha de dirigir-se cap a on la seva afiliació vulgui, fugint de les executives o “consells de savis”. Per això és fonamental la implicació de totes les persones que formen part del projecte per mitjà de la militància i la dedicació de temps procedent de la seva vida personal.

Un sindicat, per no caure en un corporativisme propi dels gremis medievals, hauria d'abastar el ventall de professions existents en la societat, les clàssiques i les noves que va generant el sistema capitalista, i aquesta diversitat d'àmbits ha de servir per practicar la solidaritat i el suport mutu entre tota l'afiliació i aconseguir una major capacitat de pressió sobre la part empresarial. Al seu torn, aquesta lluita activa serveix d'aprenentatge de la lluita com a única forma de transformació en tots els àmbits de la vida, no sols en el laboral, i com a demostració de la necessitat de la implicació personal oblidant-nos de la delegació en altres persones, hem d'aprendre a ser responsables en l'acció col·lectiva. És en aquests termes com nosaltres entenem el concepte de *transversalitat*.

La necessitat o no dels sindicats per a la societat hauria de ser sentida i encoratjada per aquesta mateixa societat. És clar que les transformacions socials sempre han vingut de la unió i la lluita de les persones que conformem la classe treballadora. Pot ser que la seva influència sigui menor que en temps pretèrits, però en cap cas obsoleta i sens dubte, tenint en compte els temps que corren, més necessària que mai. ●

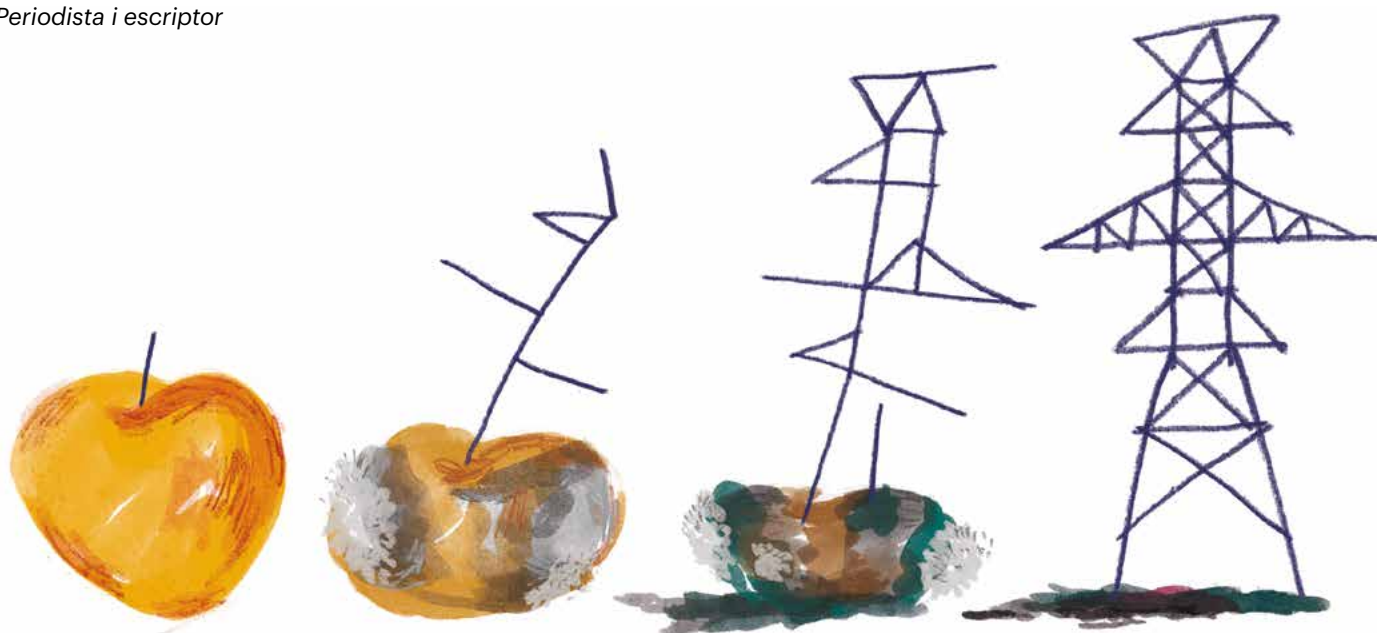
pàgina oberta

Alcarràs, més que una pel·lícula

Més enllà de posar-se de moda per motius cinematogràfics, les terres de Ponent tornen a veure de prop el guió escrit amb línies de molt alta tensió pel poder bancari, energètic i mediàtic

Xavier Garcia

Periodista i escriptor

/ ANNA GRAN

Volto per Alcarràs, no pas per l'èxit de la pel·lícula ni per la bellesa dels fruiters florits sinó pel xàfec de línies aèries elèctriques que els pot caure a sobre si no hi ha alguna mà senkata que ho aturi. Problemes antics, els de la mitjana pagesia que, amb l'esforç familiar de sempre, resisteix els embats de les grans estructures empresarials i governamentals, les quals continuen fent la vida impossible a la gent de l'agre de la terra, entre l'encariment dels preus del cost de producció, els baixos preus percebuts, les burocràcies interminables, les importacions de productes, la falta de relleus generacionals i, en fi, el despoblament.

A més, les agressions que històricament han patit: autopistes, ramals de gas, centres energètics i industrials (nuclears, tèrmiques o petroquímiques) o urbanismes descontrolats, afectant camps en rendiment o bé boscos.

A causa de l'anomenada "transició energètica", els dirigents no paren els peus a tot l'entramat oligopolístic que va sorgir els anys vuitanta (governant el PSOE, i aquí CiU), a causa de l'entrada en l'economia globalitzada, que va permetre privatitzar totes les esferes de l'economia, consolidant *pelotazos*, apropiacions indegudes, generant el deute que avui coneixem i contribuint a l'empobriment social, econòmic i ecològic.

A les terres de Lleida torna una renovada ofensiva de tota aquesta

trama de poder (bancari, industrial, energètic i mediàtic), disposada -argumentant ara la "transició energètica" - a continuar trinxant el país, a base d'enormes instal·lacions de línies de molt alta tensió (MAT) que, sortint d'Aragó (on s'ha establert un ampli dispositiu de plantes eòliques i solars, amb les consegüents estacions elèctriques), travessaran tot Catalunya amb recorreguts horitzontals i verticals, afectant moltes propietats agràries i dispersant en l'aire radiacions electromagnètiques de greus conseqüències per a la salut com científics responsables ja han advertit.

A les terres de Lleida ja s'ha organitzat l'oposició, reunida en la Plataforma contra els macroprojectes energètics de Ponent (el Segrià, les Garrigues, la Noguera, el Pallars i l'Alta Ribagorça), que, com ha fet el sindicat Unió de Pagesos, ha presentat al·legacions als ajuntaments pels termes amb els quals es tracen les línies, amb un total d'un miler de torres que estendran 400 quilòmetres de línies elèctriques aèries a Catalunya.

M'ho imagino entre els camps florits de pomeres i presseguers, d'ametllers i pereres i m'ho confirmen els membres de la plataforma Defensem la nostra terra, d'Alcarràs, alguns dels quals productors d'aquests fruiters en considerables extensions de conreu ben treballat.

"Mos venen barats", em diu Josep Ramon, quan va saber per una carta de les empreses -fa poques setma-

nes, sense previ avís, sense debat públic i sense informació disponible ni municipal ni de la Generalitat- l'expropiació de terres, tot declarant aquests projectes d'"utilitat pública". El mateix procediment que en temps de Franco. Una llarga història d'amor a la terra pot quedar esquarxada per unes empreses -en el cas d'aquesta línia Solaria i Ignis- ben situades en l'Ibex-35 dels actuals mamuts de les finances. Unes empreses que, al costat de les grans (Naturgy, Iberdrola, Endesa) -que fa cinquanta anys van invertir llargament en nuclears, amb diners d'altres- s'apunten també al festí de les subvencions a les renovables, al "tot elèctric" pintat de verd. Tot i això, ho fan amb el mateix destí final, el del gran consum urbà, industrial i automobilístic, altament concentrat a Catalunya, deixant la resta del país -amb una agricultura en dificultats- en estat d'indefensió.

"Estem tractats com a delinqüents", em va dient Josep Ramon, i remarca el que costa moure la gent. "Si fas una manifestació per la independència, hi van tots, però protestes pels preus de la fruita, en som quatre. No ens deixarem vèncer i estendrem la nostra lluita, perquè lo treball de tantes generacions no es pot perdre per l'especulació. Aquí també tenim especuladors, però això ve de Madrid i no crec que la Generalitat actual aprovi la massacre d'estos camps, perquè una part important de la riquesa agroalimentària de Catalunya surt de les planes

Grans empreses s'apunten també al festí de les subvencions a les renovables, però amb el mateix destí final, el del gran consum

de Lleida". Li recordo que dos exconsellers de Pujol, ben coneguts, han anat fent la ronda municipal tractant de "facilitar" les relacions dels ajuntaments amb les empreses (o sigui, "qüestió de butxaca", com va dir un d'ells), talment portes giratòries domèstiques.

Llavors, salta la Carme, viva com una alosa estepària, i remata: "Aquí ja no van passar l'1 d'octubre del 2017, tampoc passaran ara". La pel·lícula pot estar molt bé, però Alcarràs és molt més que uns metres de cel·luloide. ●

Un taller de ràdio l'estiu passat en el marc del Casal Popular de la Bordeta, vinculat a l'escola popular / VICENT ALMELA

El ressorgiment de l'educació popular

Inspirades en experiències pedagògiques vinculades al moviment obrer, avui emergeixen projectes formatius adreçats a fer front a necessitats d'àmbits precaritzats i a empoderar l'activisme social

Vicent Almela i Guille Larios

Amb sol primaveral, el pati del Centre Social Autogestionat Can Vies va ser l'escenari elegit per celebrar les jornades de presentació l'Escola Popular de Sants el primer cap de setmana d'abril. Quatre primaveres enrere, un grup de veïnes havia començat a fer assemblees per intentar donar resposta a diferents necessitats vinculades a la criança de moltes famílies amb situació de vulnerabilitat que vivien a aquest barri de Barcelona. La majoria d'aquestes famílies hi participaven o s'havien vinculat gràcies al Grup d'Habitatge de Sants (GHAS). Era precisament a través d'aquesta estructura popular

on, a banda d'haver trobat un espai d'assessorament i resistència en la lluita per l'habitatge digne, també havien forjat un entorn veïnal no institucionalitzat des d'on vincular-se amb el barri, enfortir la comunitat amb altres veïnes i fer front a necessitats bàsiques de forma col·lectiva.

Amb la intenció de cobrir aquesta necessitat tan concreta, i inspirant-se en el model iniciat per l'Escola Popular de Manresa fa uns anys, en octubre de 2018 naixia l'Escoleta Popular de la Bordeta (Barcelona), amb seu als baixos de l'edifici okupat a la plaça de Joan Corrades que també duu el nom del barri, el bloc La Bordeta, avui dia propietat de la Sareb. En principi, l'escoleta

començava la seua activitat diària de vesprada per acompanyar amb els dubtes acadèmics a nens i nenes de famílies precaritzades que no podien accedir a les acadèmies privades de repàs. A poc a poc va anar esdevenint també un espai de crítica i reflexió sobre la realitat que les envoltava i des d'on agafar consciència del passat popular i comunitari del barri gràcies a les pedagogies crítiques.

Socialitzar aprenent

“Després dos anys de projecte amb les criatures i de fer vïncle amb els pares i mares, ens vam adonar que les famílies també tenien necessitats molt concretes amb relació a la formació en llengües, com ara »

» l'alfabetització, o poder mantenir converses bàsiques en català o en castellà, i alhora trobar un àmbit de relacions informal fora de les assemblees del GHAS", comenta Sara Carbonell, participant en el projecte, que també relata com es va anar forjant una Escola Popular d'Idiomes, que des de fa un any ofereix grups d'aprenentatge de català i castellà autogestionats. Mònica de la Torre, una de les dinamitzadores del grup de català, ens comenta que en aquests espais no només es treballen les llengües: "Les classes, a banda de llocs on aprendre català o castellà, també són espais de socialització molt necessaris, on podem parlar de com estem o celebrar victòries de forma col·lectiva com, per exemple, que s'ha aturat un desnonament o que una de les alumnes ha obtingut els papers, o també per fer una ruta i conèixer la memòria històrica del barri i passar la tarda mentre els infants estan a l'escoleta".

La presentació en comunitat de l'Escola Popular de Sants del 2 d'abril esdevenia la unió entre aquestes dos iniciatives populars -l'Escoleta Popular de la Bordeta i l'Escola Popular d'Idiomes. La vintena de persones que integren el col·lectiu gestor i tota la xarxa de famílies i infants no es van quedar soles a la presentació a Can Vies sinó que, per donar-los la benvinguda, hi van assistir, a banda de moltes veïnes i diferents col·lectius del barri, persones vinculades a altres escoles populars, entre les quals representants de l'Escola Popular de Balàfia (Lleida) o l'Escola Popular Ca Saforaui (Gandia).

La primera, ubicada al barri de classe treballadora de la capital del Segrià que li dona nom, també va nàixer fa quasi dos anys arran de necessitats que es detectaven des de la Biblioteca Anarquista Maria Rius i la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca (PAH) de Lleida, i en l'actualitat ha arribat a crear una xarxa de vora 150 persones -entre famílies i infants- on s'ofereixen de forma autogestionada classes de repàs escolar enfocades amb pedagogies crítiques, classes de llengües per persones adultes, classes d'àrab per a infants i una ludoteca que funciona durant les assemblees d'habitatge. La segona, ubicada també a un barri popular de Gandia (la Safor), fa ja vuit anys que va començar la seua activitat formativa per a infants i persones adultes en situació de precarietat de l'entorn i, segons explica Ausiàs Galbis, membre del col·lectiu, va ser un procés orgànic en paral·lel a l'obertura del centre

social en un barri on vivia un sector molt oprimat de la ciutat que tenia unes necessitats molt concretes: "Des del principi, el nostre objectiu va ser participar en aquest procés d'autoempoderament per mitjà de

la formació, perquè estes persones esdevingueren subjectes polítics de canvi conscients de la seua realitat", de manera que es van crear espais formatius d'aprenentatge i esport adreçats a infants, joves i persones adultes. "Tant les menors com les adultes s'ado-

nen gràcies a aquests espais de les injustícies i opressions estructurals que pateixen, així com de la importància de crear comunitat i vincle per fer-los front".

Ja són vora d'una quinzena d'escoles autoorganitzades les que avui s'estenen pels Països Catalans. Algunes d'elles també es van aplegar el mes d'octubre al Centre Social Can Sanpere, a Premià de Mar (el Maresme), per

crear una Xarxa d'Escoles Populars des d'on mancomunar experiències i recursos, coordinar-se i alhora acompanyar processos de creació de noves estructures d'educació popular. "Un dels principals reptes que tenim és mantenir la continuïtat i la força d'aquests projectes en el temps i que no caiguin en la institucionalització, cobrir entre totes i en comunitat cada cop més necessitats bàsiques i poder replicar aquestes estructures populars arreu del territori", es conclou des de l'Escola Popular de Sants. "La precarietat amb la qual vivim fa que les nostres necessitats canvien i no sempre ens puguem vincular de la mateixa manera".

Autonomia i pedagogia

Les escoles populars no són un fenomen nou ni espontani, sinó una xarxa de projectes cada cop més estesa. Moltes s'inspiren en experiències pe-

dagògiques vinculades a moviments revolucionaris o populars.

A l'Estat espanyol, els entorns obrers urbans de principis del segle XX ja van gestar el creixement d'una xarxa d'espais de formació al mar-

ge de les institucions formals. Biblioteques, grups artístics o teatrals, escoles racionalistes, aules nocturnes d'alfabetització i lectura i ateneus obrers vinculats als sindicats representaven un aposta per la cultura, l'educació i la propagació d'idees i coneixements com a

eines d'emancipació social. Alhora, complien una funció comunicativa i propagandística entre les classes populars, estenent la consciència col·lectiva en la posterior revolució social de 1936.

Un altre exemple més recent foren les anomenades universitats lliures o populars, nascudes de les lluites contra la imposició del pla Bolonya a l'Estat espanyol, ara fa quinze anys. Els

La presentació de l'Escola Popular de Sants a Can Vies el 2 d'abril / ALBA CRESPO

L'Escola Popular de Sants ha sorgit de la unió de l'Escoleta Popular de la Bordeta i l'Escola Popular d'Idiomes

Les universitats lliures sorgides en protesta contra el pla Bolonya el curs 2008 són un altre precedent de formació autoorganitzada

Trobada
d'escoles populars
a Can Sanpere
(Vilassar de Mar) el
mes d'octubre
/ LUCÍA CARMONA

Xicalla fent els
deures a l'Esco-
la Popular Ca
Saforauí (Gandia)
/ CA SAFORAUI

moviments estudiantils s'oposaven a la privatització de l'ensenyament i la dependència cap a sectors empresarials que condicionarien els programes acadèmics. Aquella resistència, que va aglutinar bona part de les estudiants en manifestacions i ocupacions d'aules, va fer ressorgir projectes d'autoaprenentatge col·lectiu fora de les institucions. Algunes d'aquelles experiències autogestionades, de curta, però intensa vida, foren la Rimaia I i la Rimaia II (a Barcelona), la Universitat Indignada de Palma, la Universitat Pirata de Viladecans,

**Avui operen
una quinzena
de projectes als
Països Catalans,
alguns dels quals
s'han unit en una
Xarxa d'Escoles
Populars**

la Uni Lliure Oriol Caballero de Vallcarca (Barcelona) o la Universitat Lliure de Benimaclet, aglutinades al voltant de la Xarxa d'Universitats lliures (XULL).

Fora dels Països Catalans també han sorgit una munió de projectes inspiradors per al moviment de la formació autogestionada, com per exemple la Universitat autònoma indígena intercultural del Cauca o el CIDESI a San Cristobal de las Casas (Chiapas, Mèxic). Aquesta *universitat de la terra* aposta per un sistema d'aprenentatges integral, enfocat a les membres de les comunitats adherides a l'Exèrcit Zapatista per l'Alliberament Nacional (EZLN). Disposa d'espais de residència, un auditori amb capacitat per a mil persones i sales per a formar en mecànica, salut i multitud d'oficis.

Formació als moviments socials

A Catalunya hi ha exemples vius d'aquesta herència de pedagogia i autonomia. Des de fa més de deu anys, els informes, cursos i formacions del Seminari d'Economia Crítica Taifa contribueixen a la creació del pensament crític en l'economia política i a imaginar alternatives per a una societat no capitalista.

Un altre projecte es manifesta cada quinze dies a la biblioteca crítica El Sotrac, a l'interior de Centre Social Okupat La Cinètica (a Sant

Andreu de Palomar, Barcelona). S'hi celebren les trobades de la seua Escola d'Economia Crítica. Es tracta d'una proposta horitzontal amb "l'objectiu d'aprendre coses útils per al nostre dia a dia, sigui per tràmits burocràtics o per a destruir el sistema i pensar com generar alternatives", s'explica des del col·lectiu impulsor.

Tornant al barri de Sants, hi destaca la Universitat Popular Autogestionada (UPA). Sorgida a l'escalf de la cooperativa La Ciutat Invisible, la UPA pretén ser un espai d'aprenentatge mutu per als moviments socials de base. Des del seu naixement, el mes de novembre, s'hi han dut a terme mòduls d'ecologia política, estudis urbans i se'n prepara de forma imminent d'"estudis antiracistes". "En un context de privatització dels sistemes educatius orientats a les dades i la rendibilitat, aquí volem que tothom pugui accedir a uns coneixements crítics amb la realitat del capitalisme i orientats a la transformació social", s'assenyala des de la comissió tècnica del projecte, l'òrgan que s'encarrega de coordinar les decisions que es prenen en les assemblees generals, un procés obert a alumnes, simpatitzants i sòcies. I es conclou: "aspiem a anar més enllà de l'aspecte tècnic i teòric, trencant la dicotomia entre qui fa i qui pensa". ●

LA LLUITA PER BARCELONA

Chris
Ealham

CLASSE, CULTURA
I CONFLICTE
(1898-1937)

VIRUS
V

Conflictes armats que agreugen la **fam més enllà d'Ucraïna**

La guerra a l'est d'Europa, un dels principals productors del món de cereals, té impacte a zones que ja pateixen crisis alimentàries a causa d'enfrontaments bèl·lics, com el Iemen, Somàlia i Etiòpia

Nacho Ibáñez

L'actual guerra a Ucraïna ha derivat en la impossibilitat de rebre productes com cereals o oli de gira-sol. En aquests dos casos, Europa depèn en gran manera del que en les últimes dècades s'ha considerat el seu graner. En un món globalitzat on es deleguen les necessitats bàsiques de producció a milers de quilòmetres de distància, una guerra com l'esmentada pot provocar una crisi alimentària global. Per a la població europea, l'efecte més perceptible pot passar per l'encariment de la cistella o la impossibilitat de consumir certs productes. Tanmateix, què ocorre en aquells països més vulnerables o on els conflictes ja fa temps que amenacen la seva seguretat alimentària?

La fam es produeix quan la població d'un territori no pot accedir a l'aliment durant un període prolongat de temps. La conseqüència més visible: morir de gana. L'informe "L'estat de la seguretat alimentària i la nutrició al món", publicat l'any passat per organismes com l'Organització de les Nacions Unides per l'Alimentació i l'Agricultura (FAO), ja alertava que uns 800 milions de persones passaven gana al món. Una xifra que, lluny de disminuir, augmenta any rere any impulsada per fenòmens com la crisi climàtica o la pandèmia de la covid-19.

La situació ja era extremadament greu abans que Rússia envaís Ucraïna, i l'actual escenari no pot fer més que agreujar-la. Segons la mateixa FAO, els conflictes són un dels principals culpables de la fam al món i fan encara més dramàtiques les condicions de vida dels països en guerra. En aquest sentit, la seguretat alimentària d'estats com Etiòpia o el Iemen esdevé avui crítica, i a tots dos llocs s'ha utilitzat l'aliment com una eina de guerra.

Bloqueig humanitari al Iemen

Al país de la península Aràbiga fa vuit anys de l'inici d'una cruenta guerra que enfronta sobretot els rebels houthis amb una coalició internacio-

nal liderada per l'Aràbia Saudita, però on també participen diverses milícies, el govern independentista del sud i grups afins a Al-Qaeda. Segons les Nacions Unides, els enfrontaments entre tots aquests actors han provocat, fins finals de 2021, la mort de 377.000 persones. D'aquestes, un 40 % haurien mort com a conseqüència directa dels combats i els bombardejos. La resta, a causa de la falta d'aliment, la impossibilitat d'accés a l'aigua potable i les malalties.

L'últim informe d'UNICEF donava una dada esgarrifosa i que ha passat de puntetes pels grans mitjans de comunicació: 24 milions de persones necessiten assistència humanitària al Iemen, un 80% de la seva població. L'Aràbia Saudita impedeix que arribi ajuda per mitjà d'un bloqueig naval dels ports iemenites, on sistemàticament obliguen a girar cua a vaixells carregats d'aliments i medi-

El bloqueig naval de l'Aràbia Saudita impedeix que arribin vaixells carregats de menjar i medicaments als ports iemenites

Moltes famílies al Iemen obliguen les seves filles menors d'edat a casar-se per reduir les boques a alimentar

Compra de pa en un mercat del Iemen. Segons l'ONU, el 80% de la població necessita assistència humanitària

cines. A més, l'any 2015, un atac aeri de la coalició va destruir per complet les grues industrials del port i va fer impossible la gestió de les càrregues. D'aquesta situació en són directament culpables països com els Estats Units, el Regne Unit o l'Estat francès, principals venedors d'armes al regne saudita, que perpetuen d'aquesta manera el sofriment de la població iemenita.

En un país on la majoria d'aliments provenen de les importacions, no permetre'n l'entrada representa un crim de guerra molt greu que no busca atacar l'enemic, sinó fer patir la població. En aquest context, les dones acostumen a ser les més afectades, ja que solen renunciar a la seva ració d'aliment en benefici de les criatures, a banda del fet que milers de nenes són obligades a casar-se per reduir les boques a alimentar.

Suma letal de guerra i sequera

Els conflictes, les sequeres i la desigualtat són punts citats per tots els organismes humanitaris com les causes principals que provoquen la fam. A la Banya d'Àfrica hi han coincidit totes. A Etiòpia i a Somàlia fa tres anys que gairebé no hi plou. En uns països on una gran majoria de població es dedica a l'agricultura, això és més que preocupant. Moltes famílies abandonen les seves terres, on els camps són del tot secs i no hi ha pastures, per viure a la rodalia de les grans ciutats, creant immenses conurbacions sense els serveis bàsics més mínims.

A la sequera s'hi sumen els enfrontaments armats que es viuen en tots dos països. A Somàlia hi ha un augment de les accions del grup jihadista Al-Shabab, a les quals cal afegir la inestabilitat creixent a causa de l'endarreriment indefinit de les eleccions. A Etiòpia, fa any i mig que el Front d'Alliberament de Tigre (TPLF, per les seves sigles en anglès) i l'exèrcit etiòp lliuren una guerra que ha afectat gran part del país i, de forma especial, el nord.

A la regió de Tigre, després de l'última ofensiva governamental, on el TPLF va quedar arraconat al

Etiòpia i Somàlia importen més de la meitat dels aliments que consumeixen, la gran majoria des de Rússia i Ucraïna

Al març, en la reunió de l'ONU sobre la crisi del Iemen, s'hi va recaptar menys d'un terç de la quantitat que es considera necessària

seu bastió regional, s'ha produït un bloqueig humanitari, el qual tots dos bàndols s'acusen d'estar provocant. Milícies armades amb el suport del govern central ataquen sistemàticament els combois d'ajuda a les regions frontereres d'Afar i Amhara, impossibilitant la feina de les organitzacions humanitàries. Per la seva banda, el govern etiòp acusa el TPLF de ser el responsable dels atacs. Sigui com sigui, tots dos bàndols utilitzen la greu situació alimentària com una eina per atacar al contrari davant la comunitat internacional.

En el darrer informe del Programa Mundial dels Aliments s'hi afirmava que, en aquest país africà, almenys 400.000 persones ja han passat el llindar de la fam, i un milió i mig està en perill de fer-ho d'aquí a no gaire. A això se li suma l'estratègia del govern etiòp liderat pel Premi Nobel de la Pau,

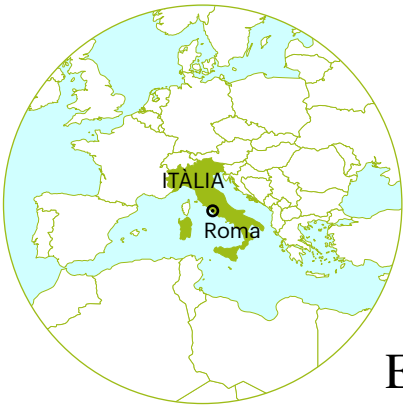
Abiy Ahmed, d'ofegar Tigre impedit l'accés de la població a l'electricitat o els serveis bancaris, mentre ataca amb drons les localitats per on hauria de passar l'ajuda. Fa poc, tant el govern com el TPLF han anunciat l'inici d'una treva humanitària, però, amb les poques notícies que arriben, tot fa pensar que no s'està complint.

Solidaritat selectiva

Tornant al que aquests dies ha centrat l'atenció del món, la guerra a Ucraïna ja afecta també la seguretat alimentària d'aquests països per uns quants motius. En primer lloc, per la desviació de fons. Diversos organismes es mostren preocupats pel fet que la quantitat ingent de recursos humans i econòmics aportats a Ucraïna vagi en detriment de conflictes més oblidats, per l'efecte de la solidaritat selectiva que practiquen molts països.

"Històricament, entre els donants hi ha un fort impuls per desviar recursos de les crisis de baix perfil en curs a noves emergències d'alt perfil", assenyala l'organització Alnap, que es dedica a fer supervisió de les experiències d'ajuda global. El mes de març, a la reunió d'alt nivell organitzada per les Nacions Unides per afrontar la catàstrofe humanitària al Iemen, s'hi van recaptar menys d'un terç de la quantitat econòmica que l'ONU considera necessària per respondre a l'emergència.

Per altra banda, el fet que Ucraïna i Rússia figurin entre els principals exportadors de cereals al món i que ja hagin anunciat restriccions en les exportacions, afecta sobretot a països que depenen de les importacions per alimentar-se, i on els cereals són l'aliment més imprescindible de la seva dieta. Etiòpia i Somàlia importen més de la meitat dels aliments que consumeixen, la gran majoria de forma directa o indirecta, de Rússia o Ucraïna. A més, els aliments recaptats per les organitzacions humanitàries provenen molt sovint d'aquests països i l'encariment generalitzat dels preus no fa més que posar-hi traves. ●

Dues morts indignen el **moviment** **estudiantil italià**

El decés per accident laboral de dos joves alumnes en pràctiques a Itàlia ha arrossegat l'estudiantat al carrer i ha obert el debat sobre el programa estatal d'alternança entre formació i treball al cicle de secundària

Alessandro Stoppoloni
Roma

El mes de gener, l'estudiant de 18 anys Lorenzo Parelli moria durant el seu darrer dia de pràctiques en una empresa a prop de la ciutat d'Udine, al nord-est d'Itàlia. L'incident va provocar la reacció immediata de l'estudiantat arreu del país. Aquesta es va plasmar en l'ocupació d'alguns centres educatius i amb manifestacions arreu de la península, en un cicle de protestes contra la precarietat laboral i contra el programa estatal de pràctiques en l'ensenyament. Les estudiants consideren que aquest és un mètode pel qual es facilita l'explotació sense cost de les treballadores en etapa formativa per part de les empreses privades.

A aquests greuges que van disparar les protestes arran de la mort de Parelli s'hi va afegir al cap d'unes setmanes els generats pel cas de Giuseppe Lenoci. Aquest jove de 16 anys va morir en un accident de cotxe quan es dirigia al lloc feina que estava duent a terme com a part de la seva formació professional.

Algunes manifestacions, sobretot a Milà, van acabar amb aldarulls entre estudiants i policies, als quals s'ha criticat molt per la duresa de les càrregues. Tanmateix, més de dos mesos després, el fenomen no s'ha aturat i les protestes continuen, malgrat que la guerra d'Ucraïna ha apartat l'assumpte del centre del debat públic italià.

La bona escola

Les pràctiques que Parelli estava a punt d'acabar quan va morir formen part d'un programa educatiu que fixa l'alternança entre educació i treball, aplicat a partir d'una reforma legal aprovada l'any 2015 pel govern de Matteo Renzi que es va anomenar *la buona scuola*. Aquesta introduïa als centres d'educació secundària unes hores obligatòries de pràctiques (400 per a les estudiants d'escoles de formació professional i 200 per a la resta) en el món laboral durant els darrers tres anys d'esco-

larització. Tot i això, en alguns casos, aquest programa s'ha concretat, per a algunes alumnes, tan sols en l'assistència conferències o activitats que tenen poc a veure l'adquisició una experiència professional de tipus laboral.

Per altra banda, l'articulat del programa preveu que es garanteixi la seguretat de les estudiants en l'àmbit laboral, unes condicions equiparables a la resta de treballadores de les empreses i cobertures amb assegurances, tot i que el mateix reglament contempla també que les estudiants puguin participar en activitats considerades "d'alt risc".

L'objectiu declarat d'aquest sistema era posar en contacte les empreses amb les estudiants i fer que aquestes tinguessin ja una experiència concre-

ta un cop fora dels instituts. Però des del primer moment es va fer palesa l'oposició a la reforma.

Per exemple, el col·lectiu romà Ninand@ fa anys que critica el programa i argumenta que les empreses s'aprofiten del treball gratuït de milers d'estudiants, un temps que podrien utilitzar més profitosament fent més hores de classe. Segons el mateix grup, l'única opció per millorar la situació seria acabar amb el programa. Altres persones i grups tenen una posició menys radical i pensen que, amb certs canvis, el model es podria conservar.

Les morts recents d'aquests dos estudiants formen part d'un problema greu a Itàlia, on durant l'any 2021 es van registrar 1.221 víctimes mortals per accidents laborals, sobretot en sectors com la logística o la construcció.

Més de 1.200 morts laborals

El cicle de protestes protagonitzat per l'alumnat també ha inclòs altres demandes -algunes alienes a l'àmbit educatiu, com la crisi ambiental o l'oposició a la guerra a Ucraïna- com el rebuig a haver de passar un nou examen al final del cicle de secundària (que a Itàlia abraça dels 12 als 18 anys), considerat massa complicat després de tres cursos marcats per l'ensenyament a distància a causa de la pandèmia. Amb tot plegat, les estudiants han pogut formular crítiques profundes sobre la gestió de l'escola italiana.

Fins ara, però, no s'han començat a discutir de forma orgànica les necessitats d'aquest sector, un dels que més han patit els efectes de la pandèmia: els centres educatius van ser els primers a tancar a març de 2020 i els últims a tornar a obrir, amb moltes restriccions. Les classes virtuals dels darrers anys també han suposat una dificultat extra per a estudiants amb menys recursos.

Una situació semblant es viu al sector sanitari. Tot i que la pandèmia va evidenciar-ne els límits, fins ara s'han trobat a faltar moviments per reformar-lo de forma estructural, així com plantejar el

En poques setmanes morien Lorenzo Parelli, fent pràctiques en una empresa a Udine, i Giuseppe Lenoci, en accident de trànsit

El programa 'La buona scuola' fixa entre 200 i 400 hores d'activitat laboral per a estudiants dels últims tres anys del cicle de secundària

El bloc estudiantil en la manifestació en solidaritat amb les treballadores de la fàbrica GKN el 26 de març a Florència / MARGHERITA CAPRILLI (GKN)

paper dels serveis de salut privats. Això ha passat també perquè la gestió de la sanitat a Itàlia és competència de les regions, fet que dificulta l'establiment d'una direcció comuna al sector.

Una esclatxa de crítica al govern

Les manifestacions estudiantils són una de les poques veus crítiques amb les polítiques neoliberals del govern de Mario Draghi, que encara compta amb el suport de quasi tots els partits representats al Parlament italià.

Grups estudiantils van participar també el 26 de març en una gran manifestació organitzada a Florència per les operàries de la fàbrica GKN. Les treballadores d'aquesta nau productora de material per a vehicles estan mobilitzades des del juliol de 2021 i fins i tot van arribar a ocupar la planta industrial per reclamar mantenir els seus llocs de feina, després que l'empresa comunicés l'acomadament de 422 integrants de la plantilla.

La manifestació de Florència va ser resultat de diversos mesos de mobilitzacions, durant els quals les obreres han tingut la capacitat d'establir

El col·lectiu Ninand@ demana acabar amb el programa i considera que l'alumnat aprofitaria més el temps fent classes

Les manifestacions estudiantils són una de les poques veus crítiques amb les polítiques neoliberals del govern de Draghi

relacions amb diversos col·lectius de tot el país. De fet, una part important de la protesta va estar dedicada a qüestions ambientals. A la vegada, es va defensar la necessitat de fer convergir totes aquestes lluites amb una perspectiva comuna. En les convocatòries a la protesta es va emfasitzar aquesta qüestió: no es podrien salvar els llocs de feina a la fàbrica sense plantejar vincles de solidaritat que anessin més enllà.

Al final de la manifestació, les representants estudiantils van ser les primeres a intervenir en el torn de parlaments per destacar el seu suport a la lluita obrera, mentre arribaven notícies de noves ocupacions d'instituts a altres parts d'Itàlia.

En un país a on l'oposició no havia estat mai tan debilitada com ara, i on sembla que les solucions siguin poques per pal·liar els danys estructurals o els desequilibris econòmics causats per la pandèmia, mobilitzacions com l'estudiantil, la d'oposició a la guerra, la que sensibilitza contra el canvi climàtic o les que reivindiquen els drets de les treballadores evidencien una font latent de malestar i de reivindicació de noves polítiques públiques. ●

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA

Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8, Benimaclet (València) larepartidora.org

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Única cooperativa acreditada com a Servei de Prevenció Aliè.

SePrA sepra.coop

Cures Innovació Comunitat

EL PERQUÈ DE LES VICTÒRIES D'ORBÁN

La calculada neutralitat amb el conflicte ucraïnès i el creixent control de tots els àmbits del poder públic i els mitjans de comunicació, expliquen l'ampli triomf electoral de l'autòcrata hongarès

L'anàlisi de Ricard González
Periodista i polític a Budapest

Just després del referèndum del Brexit i la victòria de Donald Trump als EUA, l'ascens d'una nova generació d'autòcrates semblava inevitable. Tot i això, els més conspicus representants de l'onada populista i ultraconservadora han perdut eleccions, com Trump, o es troben en declivi, com Erdogan a Turquia. Sols un dirigent d'aquesta fornada ha pogut escapar del desgast, i encara brilla amb més vigor: l'hongarès Viktor Orbán.

El diumenge 3 d'abril va obtenir la seva quarta victòria consecutiva, i podria aviat superar l'excancellera Angela Merkel com a líder d'Europa amb més longevitat en el que portem de segle XXI. El seu triomf va ser impressionant, no només perquè va repetir la seva "supermajoria" (més de dos terços d'escons) amb 135 diputats de 199, sinó perquè va augmentar el seu suport en més de vuit punts, fins al 53 %.

En teoria, aquesta havia de ser la contesa més difícil per al primer ministre hongarès, ja que s'enfrontava a una oposició unida. Els sis principals partits opositors van formar una coalició, i les enquestes presagiaven un frec a frec la nit electoral. Al final, la diferència amb la nova plataforma Units per Hongria va ser del 18 %, tan gran que no es pot justificar el resultat amb el fet que les eleccions fossin "lliures, però no justes", com van assenyalar els observadors de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE).

En els seus dotze anys de govern, Orbán ha aplicat unes polítiques semblants a les d'altres líders de la nova extrema dreta. Emparat en les seves supermajories, que li han permès es-

menar la Constitució de forma unilateral, Orbán s'ha dedicat a debilitar totes les institucions independents capaces de limitar el poder de l'executiu, com la judicatura, els mitjans independents o la societat civil.

El control dels mitjans és sobretot important per explicar la seva hegemonia. A més de dominar els mitjans públics, un hòlding afí al líder posseeix el 80 % dels mitjans privats, inclosa la totalitat de la premsa regional. Això ajuda a explicar per què l'oposició només va poder guanyar diumenge a Budapest. Els entorns rurals són el principal feu del moviment polític d'Orbán, Fidesz. En bona part, això és així gràcies a una densa xarxa clientelar teixida pacientment, la cúspide de la qual ocupa la classe d'oligarques vinculats al partit.

Aquesta hegemonia mediàtica permet a Orbán dictar l'agenda, i ho fa basant-se en una concepció de la política com una batalla a mort, sense regles morals. "A Hongria, les campanyes de desinformació no es difonen primordialment per mitjà de les xarxes socials, sinó dels mitjans de comunicació tradicionals. I això és molt perillós", assevera l'analista hongarès Péter Krekó. És així com aconsegueix que la política hongaresa giri al voltant de qüestions com els drets del col·lectiu LBGTIQ+, un dels seus enemics preferits al costat de les persones migrades, refugiades i -seguint la seva retòrica- els "buròcrates de Brussel·les".

La manipulació informativa també explica com Orbán va poder transformar la inesperada guerra d'Ucraïna en un actiu a favor seu en lloc d'un llast, com l'oposició havia previst. Li ha calgut un olfacte que no tots els altres autòcrates tenen i una completa

falta d'escrúpols. Tant per ideologia com per interès -Rússia proporciona el 85 % del gas i la seva tecnologia nuclear a Hongria-, Orbán s'havia convertit en el darrer lustre al millor aliat de Putin a la UE. Per això, la invasió constituïa un problema. De seguida que esclatava el conflicte, el *premier* hongarès es va allunyar del Kremlin per instal·lar-se en una calculada ambigüitat, que ell defineix com a "neutralitat". Alhora que donava suport a les sancions de Brussel·les a Rússia i acollia refugiades ucraïneses, es negava a armar Kiïv, o fins i tot impedia que els carregaments d'armes passessin per territori hongarès.

Però amb aquest viratge no n'hi havia prou per guanyar. A més, va ordinar una narrativa que assegurava que l'oposició atlantista pretenia enviar soldats a Ucraïna i arrossegat el país a la guerra. No ha servit de res que el líder opositor, Péter Marki-Zay, no es cansés de repetir que això era una barroera mentida. "Si volem la pau, no es pot votar l'esquerra", va proclamar reiteradament Orbán en campanya. "Mentre l'oposició parlava d'Europa i democràcia, Orbán oferia seguretat. Usava conceptes més tangibles: pau, seguretat, gas, menjar. Això és el que importa més a la majoria d'hongaresos", conclou l'historiador Ferenc Laczó.

El perfecte autòcrata no només buida de contingut les institucions democràtiques, sinó que evita els excessos, una violència flagrant, escull bé els bocs expiatoris, sap quins grups socials cal untar amb diners públics i també quins grups opositors pot atraure o bé ha de reprimir i, sobretot, sap llegir l'estat d'ànim de la societat millor que els seus oponents. ●

EX

Màscares de veritat

Realitats i ficcions de fa cent anys mostren l'ocultació del rostre com a símbol popular qüestionador de l'ordre establert, com la del lladre Eduardo Arcos i el seu mirall literari Fantômas

Eloi Latorre

La nit del 2 de juny de 1916, en una pensió de Madrid, va ser detingut un home que es feia dir Luis, juntament amb la seva acompanyant, una tal Leonor Fioravanti, sota acusació d'estafa amb partides de cartes arreglades. L'endemà començava l'aventura pública d'Eduardo Arcos Puch, la veritable identitat del capturat. No se sap si per vanitat pròpia, per l'interès d'una policia necessitada de relatar un cop sensacional o per l'efecte d'una premsa popular àvida d'històries extraordinàries, al voltant del cas es va construir la llegenda efímera i gasosa d'aquest personatge avui oblidat.

Arcos afirmava ser un novaiorquès d'ancestres mallorquins, però sembla -el "sembla" i el condicional són recursos necessaris en aquest afer sense límits nítids entre realitat i enginy fabulador- que, de fet, havia nascut a Mallorca. Se li van confiscar diversos útils per obrir panys i caixes fortes, i a partir d'aquí les cròniques de l'època van començar a relatar la història d'un lladre prodigiós amb un incalculable historial delictiu al darrere. La policia, que feia temps que li seguia el rastre, li atribuïa desenes de cops a París, Londres, Berlín i a mig món. Els seus àmbits d'actuació eren hotels de luxe i salons de l'alta societat, i les seves víctimes propiciatòries més anhelades, les vídues acabalades a les quals enlluernava amb uns suposats encants seductors fora de mida.

"Más que ladrón, ha sido un glotón de la vida del buen mundo. Ha logrado bailar el tango con las más bellas mujeres de Europa y América y en todas partes se le ha admirado su compostura, su trato y su conocimiento de cuantas materias trataba", explicava aquells dies el diari *El Día Gráfico*. Arcos s'expressava en diverses llengües i hauria usat desenes d'identitats falses per accedir als escenaris dels seus crims: hauria estat aviador acrobàtic a l'Argentina, escultor bohemí a l'Havana o aristòcrata al Gran Casino de Montecarlo, sempre segons les cròniques del moment. La policia li va trobar disfresses variades i un objecte que afegia un toc tenebrista al cas: una calavera, segons el mateix Arcos, d'una antiga amant que hauria matat en un rapte d'*amour fou* i que feia servir per atemorir el personal en el moment de robar.

Els tints escabrosos no acaben aquí, però. Malgrat el seu suposat rastre criminal, Arcos va ser alliberat al cap de poc per manca de proves i denúncies concretes contra ell. I poc temps després, reapareix a la capital espanyola, disposat a explotar el personatge que s'havia construït al voltant seu. Ho va fer amb un xou a cavall de l'escapisme, l'il·lusionisme i el terror gòtic en què es feia enterrar viu en una caixa mortuòria amb uns quants quilos de terra al damunt; i així resistia fins a sis dies fins que un públic atret per la morbositat, contemplava com en sortia dramàticament commocionat. Així es va presentar, pel cap »

Fotoreportatge a 'Mundo Gráfico' dedicat a Eduardo Arcos i a la seva detenció l'any 1916 a Madrid / CCCB

» baix, al hall de l'hotel Palace de Madrid, i més tard, al teatre Zorrilla de Valladolid, on l'espectacle -per dir-ho d'alguna manera- anava acompanyat d'una exhibició d'objectes memorialístics vinculats a les seves proeses delictives. Després ja se li perd el rastre entre llegendes tan fantasioses com les que van acompanyar la seva irrupció en l'escena mediàtica, i ni tan sols se sap del cert on i com va acabar els seus dies.

El rei dels fantasmes

Fins aquí, el cas d'Eduardo Arcos es pot llegir com un exemple, a petita escala, si es vol, de falsejament de la identitat o d'impostura, propi d'aquelles persones que -sigui per un trastorn de personalitat, per un ego mal gestionat o per un mer modus vivendi cínic basat en l'engany- han revestit les seves biografies amb elements ficticis. Un prototipus que ha produït multitud d'exemples reals fascinants, com el d'Anna Anderson, una dona estatunidenca que es va fer passar tota la vida per filla petita de l'últim tsar rus, Nicolau II, i que afirmava haver sobreviscut a l'afusellament de la família imperial; o el del català Enric Marco, qui l'any 2005 va ser desemmascarat com a confinat al camp nazi de Mauthausen, després de dècades erigint-se en portaveu oficial de les víctimes del règim hitlerià a l'Estat espanyol. I també, poderosos referents literaris, com el Quixot, noble castellà de baixa estofa reconvertit en postís heroi de cavalleria a causa de la lectura compulsiva d'aquest gènere novel·lístic.

En l'exemple d'Arcos, però, el joc de miralls entre realitat i ficció és encara més explícit. El personatge es feia anomenar amb diversos noms inventats -com Eddy Arcos o Eddy Moran- i també apareix referenciat amb sobrenoms misteriosos, com *El rey de los fantasmas*, *Le Fantôme*, *El Fantômas español* o, simplement, *Fantômas*. La irrupció del suposat delinqüent a Madrid va coincidir, en efecte, amb l'èxit la sèrie de novel·les populars d'origen francès protagonitzades pel lladre i criminal

d'aquest nom, i amb qui la tipologia operativa d'Arcos guarda grans similituds. De fet, segons els relats periodístics, entre els materials que li va interceptar la policia hi havia una caputxa negra similar a les que gastava el seu alter ego novel·lístic. El mateix lladre real es reivindicava com a referent que havia servit de model als autors de la sèrie de relats policíacs, però la manca d'informació i la irrupció tan paral·lela en el temps d'un i altre fa difícil discernir si la realitat imitava la creació literària o viceversa. Com apunta l'escriptor canari Servando Rocha, "és un moment en què ja no sabem en quina direcció està operant aquest trasbalsament entre la cultura popular, la ficció i la realitat".

Rocha, que es reivindica com a investigador de les subcultures contemporànies, ha recuperat i reconstruït la història d'Eduardo Arcos, posant-la sota el focus de *Fantômas*, en el seu últim assaig, *Algunas cosas oscuras y peligrosas: el libro de la máscara y los enmascarados* (La Felguera, 2019), un voluminós recorregut per l'underground i la subversió en la cultura moderna amb l'ocultació del rostre com a fil conductor. En el cas d'Arcos, com recorda aquest autor, l'emmirationament amb la narrativa fulletonesca d'èxit té un valor afegit, ja que el comissari en cap de la brigada d'investigació criminal que va detenir-lo, Ramon Fernández Luna, també va entrar en el joc de la comparativa novel·lesca, i sovint apareixia referenciat a la premsa com "el Sherlock Holmes español".

Rocha també és un dels comissaris de la mostra "La màscara mai menteix" que, fins a l'1 de maig, es pot visitar al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB). L'exposició, inspirada en el llibre esmentat, reflexiona sobre l'emmascarament facial com a element polític, artístic i simbòlic, gairebé sempre vinculat al qüestionament del poder establert o a la construcció d'identitats col·lectives, amb exemples tan antagònics com el Ku Klux Klan, el Subcomandante Marcos i l'activisme popular mexicà inspirat en l'univers de la lluita lliure, el moviment Anonymous o les Pussy Riot. Tal com explica Judith Carreras, directora del CCCB, s'hi presenta la màscara "com un element que oprimeix, però que també pot subvertir, un element que difumina les fronteres entre realitat i ficció; un element que menteix, però que també revela moltes veritats ocultes". Un element, en definitiva, casualment oportú en aquest moment històric de virus globals, però també d'angoixants polítiques de control de la identitat, en què la màscara -en la seva versió diminutiva, la mascareta- ha esdevingut símbol universal epidèmic i epidèrmic.

"La màscara no menteix mai" dedica també un espai a la història d'Eduardo Arcos, vinculant-la a la influència cultural del fenomen *Fantômas*. Els escriptors Marcel Allain i Pierre Souvestre van crear el 1911 el personatge d'aquest lladre, hàbil i esmunyedís, quirúrgic en els seus cops criminals, de formes elegants i seductores, que fa anar de corcoll una policia incapaç de capturar-lo, especialista en la disfressa i la suplantació d'identitat (sovint, la de les seves mateixes víctimes), ell mateix posseïdor d'una identitat i un passat misteriosos i inquietants. La sèrie inicial consta de 32 novel·les escrites a quatre mans fins a 1914, i onze més firmades per Allain després de la mort de Souvestre. Les cinc adaptacions al cinema dirigides per Louis Feuillade entre 1913 i 1914 van contribuir a divulgar universalment el fenomen entre el públic no lector, com ho van fer després multitud de versions, imitacions i recreacions adaptades a cultures diverses.

El lladre de les ombres

Fantômas beu molt directament d'alguns lladres cèlebres sorgits de la literatura francesa de fulletó al llarg del segle XIX, com Rocambole o Arsène Lupin, tots ells lladres de guant blanc, que excitaven la simpatia de les classes populars perquè robaven a l'aristocràcia i la burgesia, recreant el mite del *bon delinqüent* redistribuïdor de riquesa, amb el referent arquetípic de Robin Hood, que defensava el camperolat amb arc i fletxes dels abusos dels esbirros de la reialesa. Un mite

René Margitte amb el seu quadre 'Le barbare', inspirat en *Fantômas*. A sota, imatge de la portada original de la primera novel·la protagonitzada pel malfactor, de l'any 1911 / CCCB

Una mostra que s'exhibeix al CCCB de Barcelona reflexiona sobre el rol de la màscara com a metàfora de contrapoder i forjadora d'identitats col·lectives

àmpliament recreat per la literatura *pulp*, el còmic i el cinema al llarg de l'últim segle, des de l'espadatxí californià El Zorro, passant per superherois de la Marvel o DC Comics com Batman o Spiderman, o els bandits de la frontera americana inspirats en els exemples reals mitificats de gent com Billy el Nen o els germans Dalton o James. Tots ells, personatges amb el rostre cobert per antifàços o mocadors que, sota l'empareda d'aquesta clandestinitat, i a mig camí entre el vigilantisme i el romanticisme social, posaven en pràctica la seva pròpia interpretació de la justícia al marge de l'ordenament establert.

En el cas de Fantômas, però, la màscara i el delictes tenen una lectura diferent, que el converteixen en peça única d'aquest imaginari. No delinqueix per cap anhel utòpic; de fet, no se sap perquè ho fa. Alhora, malgrat la seva aparent pulcritud, practica una violència explícita i mata sense cap conflicte moral aparent. Amb tot, si més no en les novel·les fundacionals, va aconseguir atraure l'empatia popular perquè, com apunta Jordi Costa, cocomissari de la mostra del CCCB, "apareix en un moment en què comencen les polítiques de control sobre el rostre, els primers arxius policials, els delinqüents comencen a ser classificats i catalogats per taxonomies, i d'alguna manera, la cultura popular aporta aquesta fantasia del criminal de rostre fluid". En la mateixa línia, Servando Rocha remarca que, "tal com van assenyalar la censura de les autoritats franceses, de cop, Fantômas glorificava el crim. I ridiculitzava la policia. I generava certa simpatia perquè, qui no desitja no ser identificat mai, desaparèixer sempre?".

Potser per això, per aquest halo de figura subversiva de l'ordre vigent sorgida i retornada a les ombres, Fantômas va fascinar el moviment surrealista, sorgit uns anys més tard, que va incorporar decididament al seu programa estètic la referència al lladre sigil·lós. Particularment el pintor belga René Magritte, que va firmar diversos quadres que recreaven la iconografia del personatge, com *Le barbare* (1926); i que va deixar escrit: "solament en els somnis es pot atrapar a Fantômas". ●

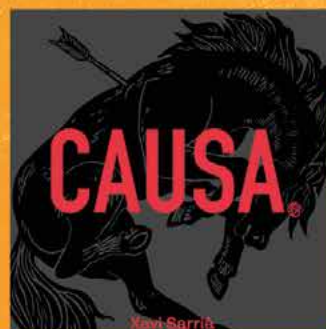
NOVETATS

youtube.ppf.cat
novetats.ppf.cat

AUXILI

'Guaret'
Nou àlbum

JA DISPONIBLE
guaret.ppf.cat

XAVI SARRIÀ

'Causa'
Nou àlbum

JA DISPONIBLE
causa.ppf.cat

**propaganda
pel fet**

Label | Management | Booking
ppf.cat

malal·letra

Les brases

El relat de Gemma Jordà Ferrer

Poso primer els branquillons i, tot seguit, els tronquets més grossos. Deixant entrar l'aire i bufant subtilment. Com sempre fa ella. Em dona la infusió i m'acaronava suaument el clatell. M'incorporo i noto la seva mirada que m'abraça en silenci.

-Ai filleta, quin fart de patir.

Era el tercer dia, de cinc que durava la ruta cada any. Tiraven força i es queixaven poc, i amb les bromes de la Najat, les pujades eren menys feixugues. Malgrat que començaven a fer una pinya maca, encara tenien vergonyes per dir-se quan anaven al bosc a fer caca.

Tot va començar amb les botes de l'Aina i la ferida d'en Biel, que ens van fer endarrerir. Poc després, van aparèixer un grapat de núvols blancs, d'aquests de cotó que tan perillosos són a alta muntanya. Tot i la nostra vaga percepció de perill, el cel anava advertint. Cada cop més tapat, cada cop més gris. D'un moment a l'altre, la serenitat que ens havia acompanyat fins llavors es va esfumar. El cel era ja una amenaça sense eufemismes. De cop vam sentir un gran sentit d'urgència i un únic objectiu: El refugi.

Totes dues mirem fixament la flama, que ara ja ha pres consistència. Ella té les mans com monyons sobre les cuixes, nerviosa.

Malgrat que tenia coll avall que ens mullaríem, no va ploure. Encara pitjor. De les entranyes de la muntanya va sortir un tel de boira. Inofensiu

al principi, més dens amb l'estona. Hi havia moments que pràcticament no veiem res. Mireu a terra, passos petits i sobretot, no us deixeu anar amb el de davant- els dèiem. I és clar iaia, no era com fer una excursió entre amics, és que teníem a responsabilitat nou adolescents!!

-Maaare meva!

-De tant en tant em venien pensaments intrusius. Por de desorientar-nos o de no arribar. O que els passés alguna cosa. Intentava aparentar fermesa i que no se'm notés. I quan ja començàvem a estar desesperançats, vam trobar el refugi. Tard i en males condicions, però finalment, al refugi.

-Verge santa! Quina angoixa... Quines ganes de complicar-te la vida, tan joveneta com ets! I ja et compensa tant rebombori per no veure ni un duro?

-És que no t'imagines el sentiment de cura i d'humanitat tan pur; érem el bastó els uns dels altres. I no saps l'abraçada en arribar, iaia, ni amb quina intimitat ens vam abraonar aquella nit. Sentir la força d'haver-nos compartit vulnerables. La senzillesa i el present. I sentir que, d'alguna manera, pertanyes a aquestes persones i a aquest lloc per sempre.

Són com aquestes brases, iaia. T'escalfen per dins.

Obra guardonada amb el tercer premi de l'edició 2021 del concurs "Retalls de voluntariat", del Servei Civil Internacional de Catalunya. ●

/ MIMI ISASMENDI

Per Sant Jordi, sembra amb nosaltres www.sembrallibres.com

SEMBRA LLIBRES

commons cloud ara també és... **SomNúvol**

♥ Tecnoètic ♥ Programari lliure ♥ Cooperatiu .coop

Amb finançament de e/s economia social Generalitat de Catalunya Departament d'Empresa i Treball

► **Gratuït:** correu+oficina 250Mb 250Mb (IVA inclòs) **4€/mes:** correu+oficina 1Gb 10Gb **35€/mes:** oficina multiusuari 100Gb + 3 correus 1Gb

nom@somnuvol.coop oficina.somnuvol.coop

ressenyες

D'Asmara a Zuwara filant misèries

Sara Montesinos

A què deuen fer olor les platges de Líbia? On deu quedar la ciutat de Zuwara? Quantes persones cal carregar al camió perquè sigui rendible? Stéphanie Coste, que va viure durant la infantesa i l'adolescència entre el Senegal i Djibouti, planteja aquestes preguntes a la seva primera novel·la, *El passador*, ara traduïda al català. L'obra de Coste, avui resident a Lisboa, ha rebut el premi Chambon-sur-Lignon, el Premi Lilas i el Premi literari del Col·legi d'Advocats de Marsella.

La història de Seyoum és una atrevida aposta de ficció realista sobre les costes nord-africanes, 94 pàgines d'una construcció desagradablement versemblant de la cruesa del trajecte migratori i de qui se'n beneficia econòmicament. La cobdícia, l'avarícia, la hipocresia d'Europa i la mateixa misèria de la vida humana omplen línies de diàlegs, monòlegs i descripcions que necessiten un estómac preparat per assumir-ho. La impecable traducció d'Oriol Valls Fornells fila la narració de Coste amb una cura i una riquesa lingüística que encara impacta més sobre la història.

Néixer a la ciutat eritrea d'Asmara i acabar fent de passador a les platges líbies de Zuwara. Així dibuixa Coste el fil cronològic de Seyoum, que entrellança amb l'anhelada i tempestuosa figura

de Madiha, que sobreviu a la condemna de la vida. Passadors, alcohol, drogues, guardacostes, bitllets, tràfic i desenes de violències establertes en una descripció de personatges tossudament repulsius. Personatges ficticis i reals alhora, amb els quals pren forma l'externalització de fronteres nord-sud. També la fredor i la frivolitat de les vides que mai no van pujar a la barca per arribar a El Dorado europeu, com Ibrahim.

La història, sense justificacions, comença a l'Eritrea de després del procés d'independència, quan les vides de dos joves es veuen truncades per les relacions i la posterior guerra entre el nou estat i Etiòpia. La fugida, la militarització de les llars i les terres i els posteriors camions de formació en l'exèrcit són l'avantsala de la pèrdua de la moral. Però Seyoum no té excuses.

No té prou excuses per acabar sent el que l'ha forjat, un voltor d'ànimes humanes. Camions plens de persones, desert, baixes i morts, set, hangars plens de gent amuntegada com mercaderies, a l'espera, ara sí, d'una barca en mal estat que pretén arribar fins a una Europa fortalesa que s'ha assegurat que n'arribi menys de la que pretenia fer-ho. I entre els morts, "l'esperança, la medicina infal·lible contra la renúncia, reanima els cossos". ●

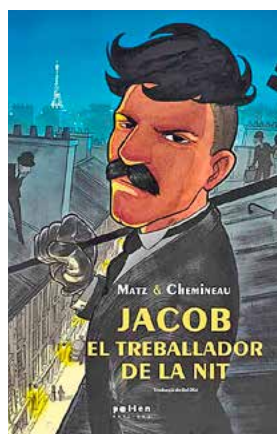

NOVEL·LA
El passador
Stéphanie Coste
Traducció:
Oriol Valls i Fornells
Tigre de Paper, 2022
94 pàgines

L'anarquista romàntic

Ferran Riera

NOVEL·LA GRÀFICA
Jacob, el treballador de la nit
Guió: Matz
Il·lustracions:
Léonard Chemineau
Traducció: Bel Olid
Pol·len Edicions, 2021
126 pàgines

Estat francès a les acaballes del segle XIX. Encara hi ressona l'eco de la Comuna de París i les organitzacions llibertàries troben caliu entre un proletariat necessitat d'alternatives. En aquest ambient creix a Marsella Alexandre Jacob, qui, després de passar una temporada al mar, entra a treballar en una impremta, on s'amara de la ideologia revolucionària. Després d'una primera estada a la presó, passa a l'acció directa i encapçala un grup que atraca la classe potentada per distribuir les expropiacions entre els sectors desfavorits. Uns anys després, tornarà a ser detingut i enviat al terrible penal de la Guaiana. I serà millor que deixem aquí una història alligadora que guarda

tanta semblança amb la d'anarquistes més propers, com Durruti, Ascaso i companyia.

La vida d'aquest "treballador de la nit" ha pres forma de novel·la gràfica gràcies al guionista Matz i el dibuixant Chemineau, que recreen les aventures de Jacob amb el format d'una crònica realista i no exempta d'una inevitable empatia envers el protagonista. Les imatges de l'àlbum ajuden a completar el retrat, alternen tècniques clàssiques amb esclats de color o trencaments de posades en pàgina i barregen els primers plans d'una manera que recorda els còmics més entranyables amb les il·lustracions de paisatges que semblen postals impressionistes. ●

Petons de birra calenta, bombolles d'esperança

Alejandro Robles

Aquesta és la història de Shuggie, i immediatament, d'Agnes Bain. És una novel·la que tempteja un subtext complex: està invertit el paper de mare i fill? La pregunta pot respondre si n'afegim d'altres: per què Agnes no pot fer de Mare -en majúscules, apel·lant a la idea de la mare com a sustentadora de la llar, que es (des)viu per als seus fills, que cedeix als seus anhels als dels altres? És per la seva embriaguesa? És per l'abús dels homes? És per la violència que es dona a si mateixa?

Si és real la inversió, Douglas Stuart no s'accontenta a plantejar-la; quan ens narra les trames que afecten l'estructura familiar, subverteix a la vegada la hipotètica perennitat de la moralitat de l'amor maternal. És Shuggie i no Agnes qui irradia un amor incondicional, i encara que estigui envoltat d'impotències, excessos, abusos de poder, subjugació de les persones al gaudi morbós d'uns altres... Sempre aconsegueix rescatar de l'escuma de la birra calenta d'Agnes bombolles d'esperança. ●

NOVEL·LA
Història d'en Shuggie Bain
Douglas Stuart
Traducció:
Núria Busquet Molist
Edicions de 1984, 2021
576 pàgines

/ LINA M. ETCHESURI
(LAVACA)

Analía Kalinec, filla d'un homicida i torturador durant la dictadura argentina

Fa disset anys, Analía Kalinec (Córdoba, 1979) va conèixer les atrocitats comeses pel seu pare durant l'última dictadura militar argentina (1976-1983). Segons va dictaminar la justícia, Eduardo Kalinec, antic comissari de la Policia Federal, havia actuat en els centres de repressió clandestins del circuit Atlético-Banco-Olimpo. Indagar el passat de Doctor K –com se l'anomenava en cercles militars– va capgirar la vida d'aquesta professora de primària. Es va enfrontar amb sa mare i les seves tres germanes i, després d'un llarg procés de cures, formació i empoderament, va escriure *Llevaré su nombre: la hija desobediente de un genocida* (Marea Editorial, 2021), on narra el seu cas i es dirigeix al seu pare per dir-li: "Portaré el teu nom a coll i el faré bandera de desobediència". En l'actualitat, acompanya persones que han passat un tràngol similar per mitjà del col·lectiu *Historias desobedientes*.

“Si no circulen les paraules, el dany s'escampa per tota la societat”

Àlex Romaguera

El 2005, quan tenies 25 anys, van detenir el teu pare, acusat de participar en els crims de la dictadura. Com vas reaccionar?

D'entrada, em va desconcertar, perquè no creia que estigués involucrat en aquell règim tan malvat. Potser per això vaig utilitzar la negació com a mecanisme de defensa. A més, quan el visitava a la presó, em deia que tot era mentida, cosa que no li qüestionava pas. Era el típic patriarca que exercia de referent moral de la família.

Tanmateix, el 2008, el cas s'eleva a judici oral. Llavors descobreixes les barbaritats que havia comès?

Llegeixo l'atestat judicial on confessa els seus vincles amb la dictadura, moment en què també m'estava documentant sobre la repressió i en què, a la facultat de Psicologia, estudiava matèries amb les quals interpretava l'hermetisme i els valors conservadors amb què s'havia construït la meua família. Així i tot, vaig anar a la presó perquè m'expliqués què hi havia de cert. Al davant em vaig trobar un home que justificava la seva participació en els crims. Des d'aleshores, no l'he tornat a veure.

No n'has sabut res més?

Em va trucar suplicant que no el deixés d'estimar. La mare també va utilitzar el xantatge emocional per exigir-me que li fes costat. Però mirat amb perspectiva, aquella situació va ser alliberadora, perquè em va portar a escriure *Carta abierta a un represor*, alhora que va obrir les discussions polítiques a casa.

Això et va canviar la vida?

La mare i les germanes em van expulsar de la família i jo m'hi vaig apartar, amb el dolor que suposa, perquè es barregen els sentiments de ten-

dresa i afecte amb els de ràbia truculència. De fet, és quan entren en col·lisió els dos mandats més importants que distingeixen la societat argentina: d'una banda, el deure a la lleialtat familiar i, de l'altra, la convicció que cal defensar els drets humans i denunciar quan aquests es vulneren. Jo ho vaig viure en carn pròpia.

Vas necessitar ajuda per mitigar el trasbals?

Llavors vaig iniciar un període de letargia per cuidar els meus fills i estudiar Psicologia, fins que el 2009 vaig publicar el meu primer relat en el llibre *Hijos de los 70* (Sudamericana, 2016), un any abans que el meu pare fos condemnat i que ma mare contragués una malaltia de la qual va morir el 2016. Sobretot va ser gràcies al meu company, els grups d'amics i el procés terapèutic que vaig seguir al centre d'atenció pel dret a la identitat de les Abuelas de Plaza de Mayo, que em va permetre gestionar-ho tot plegat.

Després, el 2017, vas impulsar amb altres persones el col·lectiu *Historias desobedientes*. Quin balanç en fas?

Estem creixent tant en nombre de persones com en nuclis. Se n'han creat a Xile, l'Uruguai, el Paraguai i, fa poc, a l'Estat espanyol. Treballem perquè es conegui la veritat i, amb vista a una bona reparació, donar veu a tothom qui ha passat per una situació semblant, pel qual exigim que es derogui l'article del Codi Penal argentí que prohibeix als fills o filles de criminals testificar contra els seus pares basant-se en el principi d'una suposada cohesió familiar. És una anomalia que, per nosaltres, contradiu el compromís de l'Argentina de depurar els crims de lesa humanitat, com va ser els perpetrats per la dictadura. Esperem que aviat s'anul·li aquest article, perquè si no circulen les paraules, el dany es prolonga en les famílies i s'escampa per tota la societat. ●

“Exigim que es derogui l'article del codi penal que prohibeix als fills de criminals testificar contra els pares”